

PREFERENCIJE STUDENATA SVEUČILIŠTA U SPLITU PREMA TIPOVIMA OBITELJSKIH ZAJEDNICA

Marić, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:273270>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE
SOCIOLOGIJA MLADIH

ZAVRŠNI RAD

PREFERENCIJE STUDENATA SVEUČILIŠTA U SPLITU PREMA TIPOVIMA
OBITELJSKIH ZAJEDNICA

Mentorica:

Izv.prof.dr.sc. Zorana Šuljug Vučica

Studentica:

Paula Marić

SADRŽAJ

UVOD	1
1. OBITELJ	3
1.1. Obitelj kroz povijest	5
1.2. Obitelj u suvremenom društvu	6
1.3. Istraživanja stavova o obitelji	7
2. BRAK	10
2.1. Istraživanja o braku	11
3. KOHABITACIJA	14
3.1. Zakon o kohabitaciji	14
3.2. Istraživanja o kohabitaciji	15
4. METODOLOŠKI I EMPIRIJSKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	20
4.1. Cilj istraživanja	20
4.2. Hipoteze istraživanja	21
4.3. Uzorak istraživanja	21
4.4. Korištena istraživačka metoda	22
4.5. Mjerni instrument	22
5. REZULTATI I RASPRAVA	23
5.1. Sociostrukturalna obilježja sudionika	23
5.2. Vrijednosni stavovi sudionika	24
5.2.1. Stavovi sudionika o kohabitaciji i braku	24
6. ZAKLJUČAK	29
7. LITERATURA	31
8. METODOLŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA	33
8.1. Upitnik	33
8.2. Protokol korišten u istraživanju	36
8.3. Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka	37
8.3.1. Prikaz hi-kvadrat testova	46
9. SAŽETAK	48
10. SUMMARY	49
11. BILJEŠKA O AUTORICI	50

UVOD

U ovom radu se obrađuje tema preferencija studenata Sveučilišta u Splitu prema tipovima obiteljskih zajednica. Obitelj kao temeljna društvena zajednica oduvijek je bila zanimljiv predmet istraživanja. Pojam "obitelj" je višeznačan, ima sociološku, ekonomsku, psihološku i pravnu dimenziju te se kroz povijest mijenjalo njegovo značenje, struktura i funkcije (Korać Graovac, 2015, 800). Autorica Mead naglašava kako je obitelj najčvršća institucija koju imamo i kojoj dugujemo svoju ljudskost (Mead prema Aračić i Nikodem, 2000, 294). Industrijalizacija, urbanizacija i tehnološki napredak doveli su do promjena u svim dijelovima društva, pa tako i u obitelji. Donedavno je brak bio u neraskidivoj vezi s obitelji, no sve više ustupa mjesto neformalnim životnim zajednicama poput izvanbračne zajednice. Dosad poznate definicije obitelji koje se temelje na braku i krvnoj povezanosti ne obuhvaćaju sve tipove obitelji u suvremenom društvu. Na popularnosti sve više dobivaju „alternativni“ oblici braka i obitelji kao što je razvod, kohabitacija te rađanje djece izvan braka. Kohabitacija prema definiciji se odnosi na zajednički intimni život nevjenčanih partnera koji zajedno stanuju, dijele financije i svakodnevne roditeljske i kućanske obaveze. U periodu prošlog stoljeća, bila je neprihvatljiva za većinu parova te je smatrana životom u grijehu, no krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća se pojavljuje u skandinavskim zemljama pa Sjevernoj Americi te se širi dalje po Europi (Bandalović, 2017, 46). Sukladno s porastom alternativnih obiteljskih zajednica i seksualnom revolucijom, kohabitacija postaje sve popularnija (Cox prema Bandalović, 2017, 46).

U prvom poglavlju rada definira se obitelj kao društvena zajednica, njezine funkcije te promjene koje su utjecale na sve strukture društva pa tako i na obitelj. Također se opisuje obitelj kroz razna razdoblja povijesti sukladno s kojima se mijenjala te gubila ili promijenila neke funkcije i obilježja. Posebno se naglašava urbanizacija i industrijalizacija koje su uvelike utjecale na položaj žene u društvu s čime su se promijenile uloge i odnosi u obitelji. Nadalje, razmatra se uloga obitelji u suvremenom društvu u kojem se pojavljuju novi alternativni oblici poput jednoroditeljskih obitelji, istospolnih, posvojiteljskih obitelji, izvanbračnih zajednica i sl. Također se navode primjeri nekoliko istraživanja o obitelji gdje su prezentirani podaci o tome koliko se obitelj još cijeni u današnjem društvu, koliko se još drži do tradicionalnih podjela da je suprug hranitelj i glava obitelji, a supruga majka i domaćica i sl.

U drugom poglavlju rada razmatraju se definicije braka, trend sve kasnijeg ulaska u isti, neke od najčešćih situacija koje dovode do raspada braka te sve češća zamjena braka novom

njegovom alternativom, kohabitacijom. *U trećem poglavlju* objašnjava se kohabitacija, njezina pojava, rast popularnosti te zakon u hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu kojim je ona pravno uređena. Također se analiziraju istraživanja o kohabitaciji koja su pokazala da je kohabitacija najčešća kod mlađeg naraštaja, nakon razvoda ili za vrijeme udovištva te da se često shvaća kao „probni rok“ prije stupanja u brak.

U četvrtom poglavlju prezentiraju se metodološki aspekti istraživanja. Ciljevi istraživanja su utvrditi stavove studenata Sveučilišta u Splitu o važnosti braka, planiranju sklapanja braka, o kohabitaciji i planiranju djece te utvrditi postoje li razlike u preferenciji studenata prema tipovima obiteljskih zajednica. Istraživanje je provedeno na uzorku od 200 ispitanika (N = 200). Ispitanici su studenti Sveučilišta u Splitu. U istraživanju je sudjelovalo 144 studentice (72%) i 56 studenata (28%) koji su ispunili anketu koja je bila podijeljena uživo studentima na Filozofskom fakultetu te putem društvenih mreža u obliku *Google* obrasca. *U petom poglavlju* interpretirani su rezultati kroz sociostrukturna obilježja sudionika, te stavove o kohabitaciji, obitelji i braku.

U šestom poglavlju izlažu se glavni zaključci na temelju provedenog rada. *U sedmom poglavlju* nalazi se popis literature. Nadalje, u *osmom poglavlju* nalazi se metodološka i empirijska arhiva (anketni upitnik korišten u istraživanju, protokol korišten u istraživanju te tablični i grafički prikazi empirijskih podataka). Na kraju rada nalaze se sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te bilješka o autorici.

1. OBITELJ

Obitelj je stabilna društvena grupa, od dvije ili više osoba, povezana srodstvom, brakom ili usvajanjem, čiji članovi žive zajedno, ekonomski surađuju i skrbe za potomstvo (Aračić i Nikodem, 2000, 294). Prema riječima autorice Margaret Mead, obitelj je najčvršća institucija koju imamo i kojoj dugujemo svoju ljudskost (Mead prema Aračić i Nikodem, 2000, 294). Obitelj kao pojam je višeznačan te ima pravnu, sociološku, psihološku i ekonomsku dimenziju. Obitelj kao ustavnopravna kategorija ima prepoznatljiv kriterij, dijete sa roditeljem tj. roditeljima, bilo biološko bilo posvojeno dijete (Korać Graovac, 2015, 800). Američki antropolog Murdock izdvaja slijedeću definiciju obitelji: „Obitelj je ona društvena skupina koju karakterizira zajedničko stanovanje, zajednička ekonomija i reprodukcija novih članova ljudskog društva: uključuje u svoj sastav najmanje dvije osobe koje međusobno imaju spolne odnose koji su društveno priznati, te imaju jedno ili više djece koja potječu od odraslih koji seksualno opće ili pak su usvojena" (Murdock prema Trstenjak, 1978, 522). Prema Murdocku, četiri osnovne funkcije obitelji su socijalizacija, ekonomska suradnja, reprodukcija i spolni odnosi (Murdock prema Nikodem, Aračić i Džinić, 2010, 626).

Autor William Ogburn navodi pak ovih sedam funkcija obitelji: ekonomska proizvodnja, pridavanje statusa, edukacija mladih, religijska socijalizacija, rekreacija, zaštitna i afektivna dimenzija (Ogburn prema Nikodem, Aračić i Džinić, 2010, 626). Prema riječima francuskog sociologa Maussa, obitelj je kao povijesni fenomen neodvojiva od razvoja globalnog društva (Mauss prema Trstenjak, 1978, 503). Marksistički sociolog Kollontay kaže kako obitelj nije ništa drugo nego neka ekonomska institucija, čija se forma prilagođava prilikama kroz tijek povijesti drugim dominantnim društvenim formama (Kollontay prema Trstenjak, 1978, 504).

Tehnološki razvoj čovjeka povlači i transformaciju životnih uvjeta koji prouzrokuju promjene društvenih struktura, pa tako i obitelji. Neki znanstvenici na području sociologije obitelji opisuju transformaciju obitelji kao prijelaz iz institucionalne funkcije, poput ekonomske, odgojne, kulturne, na one personalne funkcije. Promjene u svijetu koje su, prema sociolozima, najvažnije za današnje stanje društva i obitelji su započele u drugoj polovici 18. stoljeća industrijskom revolucijom. Važno je spomenuti i popratni proces svake industrijalizacije, proces urbanizacije tj. porast gradskog i smanjenje seoskog stanovništva (Trstenjak, 1978, 506-507). Napredak kao što je proces emancipacije žena, djece i muškaraca od tradicionalnih rodnih i obiteljskih uloga doveo je do napuštanja patrijarhalnog modela braka

i obitelji. Niz društvenih procesa poput feminističkih pokreta, borbi za prava i slobode žena te već navedene urbanizacije i industrijalizacije koje su doprinijele raskidanju veza sa širom rodbinom i zapošljavanju žena izvan kućanstva na tržištu rada (Nikodem, Arčić i Džinić, 2010, 624).

Za razliku od obitelji koje su joj prethodile kroz povijest, obitelj 20. stoljeća je sužena po broju članova i funkcija. Osnovna karakteristika suvremene obitelji prema Parsonsu je da je to nuklearna obitelj na bazi bračnog para, koji nakon sklapanja bračnog ugovora živi odvojeno i samostalno, relativno izolirano od rodbine; to je neolokalna obitelj s obzirom da mijenja mjesto boravka i nema dubokih korijena u nekoj sredini (Parsons prema Trstenjak, 1978, 512-513). Unatoč gubljenju nekih prijašnjih funkcija, Parsons ističe dvije ključne funkcije koju ima obitelj u svim društvima: primarna socijalizacija djece i stabilizacija ličnosti odraslih članova društva (Parsons prema Nikodem, Arčić i Džinić, 2010, 626).

Nekadašnja obitelj temeljila je ekonomsko stanje na naslijeđu od zajedničke imovine proširene obitelji, dok je temelj ekonomije današnje urbane obitelji stalan prihod od zaposlenja na temelju kvalifikacija. Neke od glavnih karakteristika nekadašnje obitelji su: brojnost članova, proširena je i molekularna, stanovanje zajedno s drugima, oslanjanje na obiteljsko nasljedstvo, brak sklopljen najčešće iz nekog razloga, muževljev autoritet te svakodnevna subordinacije djece. S druge strane, suvremena obitelj je malena brojem, nuklearna, najčešće obitelj živi odvojeno od rodbine, ekonomsku situaciju temelje na prihodima od redovite zaposlenosti, brak je sklopljen „iz srca“, prisutan je roditeljski autoritet te emancipacija djece. Uz industrijalizaciju i urbanizaciju može se reći da su transformaciji obitelji najviše pridonijeli i faktori poput pada smrtnosti koji je povećao demografsku eksploziju, tercijalizacija ekonomije što je izazvalo profesionalnu mobilnost, rast troškova života koje je prouzrokovalo društvenu mobilnost te profesionalno zaposlenje žene koje je povuklo promjenu njezinog društvenog položaja (Trstenjak, 1978, 516).

Obitelj ima mnogobrojne funkcije koje možemo podijeliti u dvije glavne kategorije: institucionalne i personalne funkcije. Pod institucionalne funkcije podrazumijevaju se: biološka funkcija tj. nastavljanje ljudske vrste, skrb za materijalna dobra koja spada pod ekonomsku funkciju, zaštitna funkcija, kulturna funkcija tj. prijenos vrijednosti određenog društva na potomke te stratifikacijska i integrativna funkcija. Tu su i personalne funkcije obitelji u čiju skupinu pripada bračna funkcija, roditeljska funkcija tj. osjećaji za djecu i briga za njih te bratska funkcija; bratski osjećaji među djecom (Trstenjak, 1978, 522). Trstenjak ističe da je krajem 70ih godina prošlog stoljeća prisutna sve češća nestabilnost suvremene obitelji koju

većina autora objašnjava činjenicom da veliki dio mladih bira životne partnere na temelju seksualne privlačnosti koju krivo poistovjećuju s ljubavlju. „S obzirom na nestabilnost današnje obitelji treba naglasiti da mnoge bračne krize što nastaju u obiteljima vuku svoje pravo korijenje u nedostatnoj pripremljenosti mladih za brak i bračne obveze, za seksualni život i pravu ljubav“ (Trstenjak, 1978, 518).

Promjene koje su zahvatile obitelj, sklapanje braka, razvodi i sl. usko su vezani uz prirodno kretanje stanovništva, urbanizaciju, industrijalizaciju, deruralizaciju, promjenu iz agrarnog društva u tercijarno, promjenu stanovništva prema dobi i sl. (Nejašmić, 2015; Aračić, 1995; Živić, 2002; 2011 prema Majstorić, 2019, 20). Potaknuti društvenim promjenama mijenjaju se i stavovi prema braku i obitelji te posljednjih godina dolazi do promjene zakonodavnih okvira Republike Hrvatske tj. do redefinicije pojmova obitelji i braka u zakonodavstvu (Korać Graovac prema Majstorić, 2019, 20). Ustavom Republike Hrvatske zajamčena je osobita zaštita obitelji, zaštita osobnog i obiteljskog života te pravna zaštita zakonskim uređenjem odnosa u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji. Obiteljski zakon uređuje brak i izvanbračnu zajednicu žene i muškarca, odnose roditelja i djeteta, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje i skrbništvo. Bračna i izvanbračna zajednica su zakonom izjednačene (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2020).

1.1. Obitelj kroz povijest

Obitelj kao društvena zajednica dolazi još iz prapovijesti čovječanstva. Ona je prapojava ljudskog roda. Obitelj kao jedinstvena životna zajednica opisana je još na prvim stranicama Biblije te se može nazvati originalnom ljudskom tvorevinom (Benveniste, 1972, 35). Evolucijom društva, obitelj je prolazila kroz razna povijesna razdoblja kroz koja su se mijenjale njezine funkcije, vrijednosti i struktura (Mihelić, 2015, 6). Važnost obitelji potiče još od starih Grka gdje je muškarac imao vlast nad ženom koja mu je bila određena, prema vjerovanju Grka, njegovom prirodom. Vlasništvo i raspolaganje nad zemljom bilo je od velike važnosti za obitelj starih Grka te je posjedovanje zemlje za obitelj značilo imati bogatstvo. Također, svaki član obitelji imao je svoje obaveze te ispunjavanje istih predstavljalo je pitanje časti svakog Atenjanina. Možemo reći da je obitelj bila nalik polisima, maloj državi gdje je svatko znao svoje mjesto i ulogu. *Pater familias* i *mater familias* karakteristični su nazivi za starorimsku obitelj gdje je otac (*pater familias*) bio glava kuće i nositelj svih prava, svoju ženu je mogao otpustiti

bez ikakvog opravdanja, a za novorođeno dijete imao je pravo birati hoće li prihvatiti, odbaciti, prodati ili ubiti. S druge strane, žena je bila njegova partnerica i dama u kući (Mihelić, 2015, 7). Nadalje, s obzirom da se kršćanska obitelj zasniva na ženidbi kao sakramentu važno je naglasiti kako Crkva u 11. stoljeću dobiva vlast nad ženidbom te uređuje građanske i vjerske učinke braka (Benveniste, 1972, 45).

Do najvećih promjena u obitelji dolazi pod utjecajem industrijske revolucije u 18. i 19. stoljeću. Većina ljudi išla je „trbuhom za kruhom“, selili su se iz sela u gradove, zapošljavali u tvornicama, odrađivali smjene od 12 do 16 sati dnevno što je sve pridonijelo malom zajedničkom vremenu s obitelji. Velike promjene u obitelji donijela je i ekonomska kriza i Drugi svjetski rat gdje su muškarci išli na ratišta ili pak gubili posao što je promijenilo strukturu obitelji te su žene dobile nove uloge unutar iste. Morale su istovremeno raditi, brinuti se o obitelji, djeci, mužu i kućanstvu. U razdoblju modernizma došlo je do novih promjena gdje se povećavaju privilegije žena, žena nije više samo majka i domaćica te su u jeku sve češći pokreti koji se zalažu za ženska prava. Također raste želja za privatnošću obitelji, te je sve veća važnost spolnog užitka koji se odvaja od osjećaja grijeha ili krivice. U brak se ulazi iz ljubavi, a ne iz dogovora ili koristoljublja te sve veća prisutnost seksualne slobodne dovodi do promjena u odnosima partnera i povećanju broja izvanbračnih zajednica i izvanbračne djece (Mihelić, 2015, 8-9).

1.2. Obitelj u suvremenom društvu

Kao sve strukture društva, tako je i suvremena obitelj pod utjecajem sve dinamičnijih društvenih promjena. Individualizam, užurbanost, produženo obrazovanje, karijera na prvom mjestu, odlaganje sklapanja braka, stvaranje obitelji i djece karakteristične su pojave današnjeg vremena što naravno utječe i na strukturu današnje obitelji (Crnković, 2018, 16). Nastanak suvremene obitelji veže se uz početak urbanizacije gradova te globalizaciju. Ljudi se selili sa sela u grad potaknuti poslovnim prilikama koje grad nudi, no gradske mogućnosti u uvelike utjecali na obitelj i odnose u njoj (Crnković, 2018, 19). Prema riječima antropologa Levi-Straussa i Rotenberga tri glavna obilježja obitelji su da započinje brakom, sastoji se od muža/žene i njihove rođene i/ili posvojene djece i članovi obitelji su ujedinjeni u zajednicu (Levi-Strauss i Rotenberg prema Mihelić, 2015, 10). Navedeno se može samo djelomično prihvatiti jer brojne obitelji danas ne započinju s brakom te je sukladno tome jedno od temeljnih obilježja suvremenih obitelji strukturalna raznolikost (Mihelić, 2015, 10). Danas je gotovo

nemoguće definirati obitelj zbog brojnih tipova obitelji koji se pojavljuju u društvu (Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović prema Maleš, 2012, 13). Dosad poznate, uobičajene definicije obitelji čiji je temelj brak i krvna povezanost ne obuhvaćaju sve tipove obitelji. Različite obiteljske strukture mogu se podijeliti prema različitim kriterijima: odnos roditelji i djeca (biološka i usvojena djeca), bračni status roditelja (razvedeni, odvojeni, u braku), broj roditelja u obitelji (jedno roditeljske ili dvoroditeljske obitelji), seksualna orijentacija roditelja (heteroseksualni i homoseksualni partneri) (Wise prema Maleš, 2021, 14). Maleš iznosi cijeli niza autora koji naglašavaju da demografski podaci zapadnoeuropskih zemalja pa tako i Republike Hrvatske ukazuju na postojanje brojnih tipova obitelji, od obitelji u kojima su roditelji u braku i biološka djeca, do posvojiteljskih obitelji, rekonstruiranih, jedno roditeljskih, istospolnih, izvanbračne zajednice i sl. (Maleš, 2021, 14).

Uz promjene u strukturi obitelji, došlo je i do promjena u odnosu članova obitelji te u odgoju djece. Obiteljski suvremeni odnosi su ravnopravni, svi su jednaki, imaju jednaka prava i dužnosti te se suvremene obitelji često nazivaju i demokratskim obiteljima. Sukladno tome, žena nije više samo majka i kućanica, postala je ravnopravan hranitelj obitelji te s toga nije u mogućnosti brinuti se o djeci u mjeri u kojoj su majke to prije radile te se tako u suvremenim obiteljima odgoj djece dijeli osim na roditelje i na institucije (Crnković, 2018, 17-18).

1.3. Istraživanja stavova o obitelji

Prema podacima istraživačkog projekta *European Values Study* u Hrvatskoj provedenog 1999., 2008. i 2017. godine oko 98% ispitanika u sva tri istraživanja smatra obitelj važnom u svom životu. Na temelju ovih rezultata vidljivo je da su klasičan brak i obitelj dominantan u Hrvatskoj, no uzorkovano društvenim promjenama dolazi do porasta „alternativnih“ oblika braka i obitelji; razvod, kohabitacija te rađanje djece izvan braka (Aračić, Baloban i Nikodem, 2019, 332-336). Prema radu autora Aračića i Nikodema iz 2000. godine, u Hrvatskoj skoro svi stanovnici, čak njih 98,8% smatra kako je obitelj u njihovom životu veoma važna i važna. Također, Hrvati imaju visoko povjerenje u Crkvu te to ukazuje na veliku važnost Crkve kao moralnog autoriteta u Hrvatskoj. Na pitanje smatraju li da u Hrvatskoj Crkva adekvatno odgovara na probleme obiteljskog života, više od polovice građana, 56,5% odgovorila je pozitivno. Navedeno mišljenje u nešto većoj mjeri zastupaju žene (61,2%), a isto mišljenje dijeli i 50,2% mladih tj. oni mlađi od 28 godina (Aračić i Nikodem, 2000, 296).

Prema autoru Chealu postoje tri obrasca formiranja obitelji u suvremenim društvima: najrašireniji obrazac je vjenčanje partnera, istovremeno kohabitacija postaje sve prihvatljivija te ju većina parova prakticira u dobi kada se u prošlosti sklapao brak. Ekonomska i socijalna emancipacija žena te napuštanje tradicionalnih uloga majki i supruga glavni su razlozi sve veće pluralizacije obiteljskih formi (Cheal prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 206). Autori Beck i Beck-Gersheim brak i obitelj u kasnoj modernosti nazivaju „zombi kategorijama“. Mijenjanjem trendova, rastom kohabitacija, samohranog roditeljstva, razvoda, rekonstruiranih obitelji i sl. tradicionalni pojmovi braka i obitelji više nemaju mjesta u kasnoj modernosti. Proces individualizacije vidljiv je u sve većem napuštanju normativnog obiteljskog modela i promijenjenih životnih ciljeva (Beck i Beck-Gersheim prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 207). Sukladno navedenom, autori Tomanović i Ignjatović navode kako se individualizacija očituje kroz smanjenje utjecaja strukturnih čimbenika i jačanjem individualnih osmišljavanja životnih puteva i ciljeva (Tomanović i Ignjatović prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 207).

Autori Aračić, Baloban i Nikodem 2019. godine analizirali su stavove o braku i obitelji u okviru Europskog istraživanja vrijednosti te su zaključili kako su tradicionalnim stavovima o braku i obitelji skloniji stariji ljudi, niže razine obrazovanja, iz manjih sredina i oni tradicionalniji. Heteroseksualna nuklearna obitelj je i dalje dominantna no u posljednjih dva desetljeća u Hrvatskoj na snazi dobivaju alternative braku i obitelji (Aračić i dr., 2021, 208-209). Autorica Potočnik navodi kako među mladima raste tendencija da se ulazak u brak odgodi nakon školovanja te je najviše onih mladih koji su kao plan za budućnost naveli obitelj s dvoje djece (Potočnik prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 209). Prema istraživanju autorice Bouillet, rezultati su pokazali da 85% ispitanika miran obiteljski život smatra poželjnim, no istovremeno skoro isti postotak studenata smatra kohabitaciju prihvatljivom kao i rođenje djece izvan braka. Bouillet ističe kako obitelj zadržava funkciju podržavanja i skrbi za svoje članove unatoč sve češćim fleksibilnijim i promjenjivim obiteljskim strukturama (Bouillet prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 209).

U suvremenom demokratskom društvu sve više je prisutno kasnije stupanje u brak, sve veći broj izvanbračnih zajednica te jedno roditeljskih obitelji. Prema autoru Puljizu obitelj nema više čvrstu ulogu kao u prošlosti (Puljiz prema Bouillet, 2004, 174) te klasična definicija obitelji „pada u vodu“ (Scanzoni prema Bouillet, 1995, 174). Prema rezultatima istraživanja Spajić-Vrkaš i Ilišin najveći postotak ispitanika, njih 20,8%, navelo je sretan obiteljski život kao prvi odgovor na pitanje kako zamišljaju vlastiti život za 10 godina (Spanjić-Vrkaš i Ilišin prema Bouillet, 2004, 175). Prema podacima istraživanja "Vrijednosni sustav mladih i društvene

promjene u Hrvatskoj" Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu provedenog 1999. godine autora Ilišin i Radin vidljivo je kako skoro svi ispitanici smatraju da su brak i obitelj važni zbog ljubavi i bliskosti među njenim članovima, 85% ispitanika obitelj smatra temeljem društvene zajednice, a 80% naglašava reproduktivnu funkciju obitelji. Autor je Radin ustvrdio da vrijednost obitelji zastupa više od polovice mladih (Radin prema Bouillet, 2004, 180), a slično je pokazalo i istraživanje autorice Ilišin gdje je 63,9% mladih pokazalo veliko zanimanje za obiteljski život i djecu (Ilišin prema Bouillet, 2004, 180). Statistički značajne razlike vidljive su u stavovima prema spolu, naime više sudionica negoli sudionika obiteljske obveze doživljava kao radost, dok su muški sudionici to više okarakterizirali kao dužnost i žrtvovanje. Sukladno tome, više ispitanika podupire nezapošljavanje žena izvan domaćinstva kako bi bile što više posvećene partneru i obiteljskom životu. Navedeno je usporedivo s još uvijek jako prisutnom tradicionalnom podjelom uloga unutar obitelji gdje je muškarac glava i hranitelj obitelji, dok je žena dužna brinuti se o djeci i kućanstvu (Hodžić i Bijelić prema Bouillet, 2004, 181). Rezultati istraživanja autorice Leinert Novosel, ističe Bouillet (2004, 182), prikazuju slične stavove gdje se više od polovice ispitanica ne slaže s izjavom da je primarna ženina ambicija obitelj i djeca, dok isti stav dijeli tek četvrtina ispitanika. Svaki drugi ispitanik smatra kako je obitelj i kućanstvo ženina dužnost dok se 86% žena ne slaže te navodi kako žena može biti uspješna kao majka i poslovna žena istovremeno (Leinert Novosel prema Bouillet, 2004, 182).

2. BRAK

Sociološki gledano, brak je spolna i ekonomska zajednica muškarca i žene koju priznaje društvo i sami partneri. S religioznog aspekta brak možemo definirati kao trajno zajedništvo muškarca i žene i uvjet za stvaranje obitelji u kojoj će se rađati i odgajati djeca (Aračić i Nikodem, 2000, 297). Razvojem modernog društva dolazi i do promjene vrijednosti braka gdje se on sada promatra na moderan način tj. naglasak je sada stavljen na partnerski odnos koji uključuje relativno neovisan život, pravo i mogućnost na osobni razvoj i slobodu, fleksibilnu podjelu uloga, uzajamno povjerenje i veliko otvaranje prema vani (Koračević prema Aračić i Nikodem, 2000, 297-298). O pitanju zastarjelosti braka kao institucije, velika većina Hrvata, 89,6%, ne smatra brak zastarjelom institucijom dok ostalih 10,4% misle suprotno. Slični rezultati su i kod mišljenja mladih ispod 28 godina, naime njih 86,6% također ne smatra brak zastarjelom institucijom (Aračić i Nikodem, 2000, 298).

Prolazeći kroz određene faze razvoja, svako društvo, pa tako i hrvatsko, se mijenja te se pritom događaju i promjene u vrijednostima koje se odnose na brak i obitelj. Gledajući u prošlost, tradicionalno društvo je društvo koje se temelji na ustaljenim društvenim vrijednostima od socijalnih preko religijskih do ekonomskih. U njemu je značajna vrijednost braka i obitelji. Karakterizira ga stroga podjela u obitelji gdje je žena domaćica, a muž je taj koji skrbi za obitelj i radi van kuće. Razvojem znanosti i tehnologije dolazi do razvoja modernog građanskog društva u kojem dolazi do promjene u brojnim segmentima pa tako i u braku i obitelji. Žene se ne smatraju više samo domaćicama već počinju raditi te je tako tradicionalni oblik obiteljskog i bračnog života promijenjen. Dolaskom postmodernog društva, promjene su vrlo dinamične i stalne te je velika potreba za proučavanjem „znakova vremena“ kako bi protumačili trenutne vrijednosti koje se odnose na brak i obitelj (Aračić, Nikodem, 2000, 291-294).

Donedavno, brak je smatran jedinom osnovom obitelji, no sve više ustupa mjesto neformalnim životnim zajednicama poput izvanbračne zajednice. Heteroseksualno obilježje braka opada uvođenjem istospolnog braka u Nizozemskoj 2000. godine. Unatoč trendu rasta stope razvoda, u Hrvatskoj je među najnižima u Europi. U velikom broju slučajeva, izvanbračna zajednica često prelazi u brak najčešće zbog pritiska okoline. Važnost braka kao institucije vidljiva je iz činjenice da je 1946. godine donesen Osnovni zakon o braku koji je bio na snazi sve do 1979. kada je uveden Zakon o braku i obiteljskim odnosima SR Hrvatske (Korać Graovac, 2015, 800).

Proces tranzicije u brak veoma je važno promatrati ovisno o kontekstu u kojem se događa. Pozivajući se na razne autore, Boneta i Mrakovčić ističu da su promjena i modernizacija u području obitelji i rodnih odnosa u hrvatskom društvu započele u socijalističkom razdoblju gdje su dotadašnje tradicionalne vrijednosti uzdrmane (Boneta i Mrakovčić, 2021, 208). Autor Petrović smatra kako su u razdoblju tranzicije ukinute socijalističke pogodnosti ulaska u brak (Petrović prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 208) te da su otežane mogućnosti ekonomskog i stambenog osamostaljenja mladih svakako doprinijele sve većem odlaganju sklapanja braka (Ilišin i Spajić Vrkaš prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 208).

Rizik raspada braka svakako se povećava u slučaju kad su budući supružnici mladi ljudi i nedovoljno zreli da shvate teškoće i problematiku zajedničkog života (Trstenjak, 1978, 519). Američki sociolog Kirkpatrick navodi slijedeće elemente koji su potrebni za uspjeh nekog braka: dovoljno trajanje zaruka i zadovoljavajuće međusobno poznavanje, odgovarajuća seksualna informiranost već za vrijeme djetinjstva, osobna sreća i zadovoljstvo u dječjoj dobi, potvrda bračne zajednice od strane roditelja i drugih odgovornih osoba, da motivacija za brak postoji već za vrijeme samih zaruka, isto etničko i religiozno porijeklo obaju supružnika, određena razina školske spreme, odnosno kvalifikacija za neki posao, da su oboje u svom rangu društveno ugledne osobe, da su tjelesno i afektivno dovoljno zreli za bračnu zajednicu, što znači za zaručnika bar 25 godina života te da su u doba djetinjstva imali relativno harmoničan odnos s roditeljima (Kirkpatrick prema Trstenjak, 1978, 519).

2.1. Istraživanja o braku

Klasičan brak i obitelj i dalje su dominantni u Hrvatskoj. No, uzrokovano društvenim promjenama dolazi do porasta „alternativnih“ oblika braka i obitelji; razvod, kohabitacija te rađanje djece izvan braka (Aračić, Baloban i Nikodem, 2019, 332-336). Prema primjerice istraživanju provedenom 1999. godine, znatan broj građana, a ponajviše studenata je spreman prihvatiti i dopustiti život u zajednicama koje nisu vezane ni civilnim ni crkvenim brakom (Črpić i Valković, 2000, 7).

Rezultati dobiveni u istraživanju provedenom 2010. godine autorice Bartolac pokazuju da se većina ispitanika (80,8%) ne slaže s tvrdnjom da je brak zastarjela institucija. Rodna razlika u suglasnosti s ovom izjavom je statistički značajna. Studentice se manje slažu da je brak zastarjela institucija, točnije 63% sudionica i 52,2% sudionika smatraju kako brak uopće

nije zastarjela institucija, dok 15,9% sudionica te skoro duplo više sudionika (29,7%) potpuno slažu da je brak zastarjela institucija (Bartolac, 2013, 121). Analogno navedenom, studentice se statistički više slažu s izjavom da su dobar brak i obiteljski život izuzetno važni što se uočava, ističe Bartolac, i u drugim srodnim istraživanjima (Bartolac, 2013, 121).

Autori Aračić, Baloban i Nikodem su 2019. godine analizirali su stavove o braku i obitelji u okviru Europskog istraživanja vrijednosti te su zaključili kako su tradicionalnim stavovima o braku i obitelji skloniji stariji ljudi, niže razine obrazovanja, iz manjih sredina i oni tradicionalniji. Heteroseksualna nuklearna obitelj je i dalje dominantna, no u posljednjih dva desetljeća u Hrvatskoj na snazi dobivaju alternative braku i obitelji. Rezultati nacionalnog istraživanja mladih pokazuje da ih se velika većina (njih 80%) vidi u braku u budućnosti te nešto manje od 80% ispitanika želi roditeljstvo u budućnosti što je pokazatelj da mladi Hrvati još vjeruju u brak kao instituciju (Gvozdanović i dr. prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 209).

Prema rezultatima istraživanja provedenog 2015. godine na Sveučilištu u Rijeci gotovo svi studenti sudionici izražavaju neslaganje sa tvrdnjom da je loš brak bolji nego nikakav brak. Više od polovice ne smatra da su ljudi u braku sretniji od neoženjenih iz čega je vidljivo da studenti ne smatraju da brak sa sobom osigurava i sreću partnerima. Odgovori na tezu da je bolje za par da budu u braku nego u izvanbračnoj zajednici su podijeljeni u tri kategorije: prihvaćanje, odbacivanje i neodlučnost. Unatoč sve većoj rasprostranjenosti i prihvaćenosti kohabitacije kao prihvatljivog oblika života s partnerom, dominiraju studenti koji smatraju da brak nije zastarjela institucija u današnjem vremenu. S druge strane, studenti također smatraju da brak nije nužan za kvalitetnu partnersku vezu te nije potrebno ostati u braku ukoliko nije zadovoljavajući. Pozitivno mišljenje o braku i planiranje istog možemo uvidjeti i po tome što sedam od deset ispitanika smatra da će se tijekom života udati tj. oženiti te da će ostati s jednom osobom u braku cijeli život. Suprotne odgovore od navedenog dalo je tek 5% ispitanika. Sukladno tome, nešto više od 76% studenata u budućnosti sebe vidi u braku i kao roditelja. Iako se većina studenata izjasnila kako brak vidi kao sastavni dio svog života u budućnosti, njih 42,05% se složilo s tvrdnjom da im je jako važno u budućnosti sklopiti brak, 30,55% se niti slaže niti ne slaže s ovom tvrdnjom, a ostatak sudionika se s njom ne slaže (Boneta i Mrakovčić, 2021, 212-215).

Kako smo već naveli, u 21. stoljeću dolazi sve više do alternativnih oblika braka i obitelji među kojima je najpopularnija kohabitacija. Iako podaci nekoliko istraživanja (istraživanje autorice Bartolac provedeno 2010. godine; nacionalno istraživanje mladih autora Gvozdanović i sur.; istraživanje sa Sveučilišta u Rijeci autora Boneta i Mrakovčić provedenog 2015. godine)

pokazuju kako se brak još uvijek drži važnim i nezastarjelim, kohabitacija postaje njegova zamjena ili pak probni rok prije ulaska u isti. Sve više mladih je smatra stabilnom zajednicom i dobrom provjerom kompatibilnosti među partnerima.

3. KOHABITACIJA

Prema definiciji, kohabitacija se odnosi na zajednički intimni život nevjenčanih partnera koji zajedno stanuju, dijele financije i svakodnevne roditeljske i kućanske obaveze. U sociologiji kohabitacija je naziv za zajednički život partnera bez formalno sklopljenog braka, izvanbračna zajednica. Prema riječima autora Giddensa, kohabitacija je situacija kad par živi zajedno u spolnoj vezi, a pritom nije vjenčan. Također naglašava da ako je brak definirao zajednicu dvoje ljudi, on se više ne može takvim smatrati. Sve više parova u dugotrajnijim vezama odabire živjeti nevjenčano, no ipak žive zajedno i zajedno odgajaju djecu (Giddens, 2007, 190). U periodu prošlog stoljeća, kohabitacija nije bila prihvatljiva za većinu parova te je smatrana životom u grijehu. Krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća najprije se pojavljuje u skandinavskim zemljama pa Sjevernoj Americi te se širi dalje po Europi (Bandalović, 2017, 46). Sukladno s porastom alternativnih obiteljskih zajednica i seksualnom revolucijom, kohabitacija postaje sve popularnija (Cox prema Bandalović, 2017, 46).

„Kohabitacija i izvanbračno rađanje postali sve češći, pojedinci sve rjeđe razmišljaju o ovim pojavama kao o devijantnim ponašanjima“ (Seltzer prema Bandalović, 2017, 46). Sve više je zastupljena kod mlađe generacije zbog uštede novca zajedničkim životom ili zbog stvaranja financijske stabilnosti prije ulaska u brak (Bandalović, 2017, 46). Najčešći razlozi za stupanje u su testiranje kompatibilnosti, ljubav za partnera, nada u izgradnju trajnije veze te ekonomski razlozi (Huan-Hickrod i Leonard prema Bartolac, 2013, 123).

3.1. Zakon o kohabitaciji

U hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu od 1978. godine pravno je uređena izvanbračna zajednica tj. kohabitacija žene i muškarca. Prema Obiteljskom zakonu Republike Hrvatske, izvanbračna zajednica je »životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka« (Obiteljski zakon, NN 103/2015., čl.11, st. 1). Učinci izvanbračne zajednice ograničeni su 1979. godine uvođenjem Zakona o braku i porodičnim odnosima. 1990. godine izvanbračna zajednica unesena je u Ustav Republike Hrvatske kao obiteljsko pravni institut te je Ustav obvezao zakonodavca da se zakonom urede odnosi unutar izvanbračne zajednice (Zakon o braku i porodičnim odnosima prema Korać Graovac, 2015,803).

Izvanbračna zajednica prema Ustavu, članak 11. (prema Korać Graovac, 2015, 803)

1) Odredbe ovoga Zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenoga muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka.

(2) Izvanbračna zajednica koja ispunjava pretpostavke iz stavka 1. ovoga članka stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica te se na nju na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o osobnim i imovinskim odnosima bračnih drugova odnosno odredbe drugih zakona kojima se uređuju osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova.

(3) Nepovoljno postupanje prema izvanbračnim drugovima u pogledu pristupa koristima, povlasticama, ali i obvezama zajamčenim bračnim drugovima koje ne može biti opravdano objektivnim razlozima te koje nije nužno za ostvarenje istih predstavlja diskriminaciju temeljem obiteljskog statusa.

Izvanbračnim parterima je također omogućeno posvajanje djece te je s time izbrisana prednost koju je brak imao kao formalna i pravno sigurna zajednica (Korać Graovac, 2015, 803). Također, Zakon o braku i porodičnim odnosima imovinske je odnose izvanbračnih drugova uredio na isti način kao i imovinske odnose bračnih drugova i utvrdio izvanbračnim drugovima pravo i dužnost na međusobno uzdržavanje. Izvanbračna zajednica se danas razlikuje od braka samo po načinu nastanka i prestanka. U hrvatskom pravu izvanbračna zajednica je i dalje neformalna zakonska kategorija te se nailazi na problem i pitanje dokazivanja postojanja i dužine trajanja izvanbračne zajednice. Izvanbračnu zajednicu opisuju brojni hrvatski zakoni, no isti se u mnogo toga razlikuju te pitanje tko se ima smatrati izvanbračnim drugovima u hrvatskom pravnom sustavu nije potpuno razriješeno (Lucić, 2015, 101-102). „Sa sociološkog bi se stajališta u izvanbračne zajednice mogle ubrojiti mnoge životne zajednice osoba koje nisu međusobno u braku, neovisno o trajanju i kvaliteti takve zajednice, bračnom ili drugom statusu osoba koje je ostvaruju i razlozima zbog kojih u izvanbračnoj zajednici žive“ (Lucić, 2015, 102-103).

3.2. Istraživanja o kohabitaciji

Prema rezultatima istraživanja autorice Bandalović mlađa populacija je sklonija kohabitaciji najčešće potaknuti financijskim razlozima bilo zbog uštede novca zajedničkim životom ili želje za ostvarenjem financijske sigurnosti prije sklapanja braka (Bandalović, 2017,

46). Kohabitacija kao slobodniji oblik veze postaje sve prihvatljiviji oblik suživota te je sve prisutnija kao zamjena za brak (Ljubetić i Vekić, 2018).

Dosadašnja istraživanja također pokazuju uvriježeno mišljenje da je kohabitacija dobar način testiranja veze i kompatibilnosti među partnerima te je češća među manje religioznim i liberalnim pojedincima. Između ostalog, kohabitacija je praktičnija od „hodanja“, ne podrazumijeva svečane formalnosti te ju je lakše prekinuti nego brak (Ambert prema Bandalović, 2017, 46). Moguće je izdvojiti nekoliko tipova kohabitacija. Jedna od njih je predbračna kohabitacija koja traje kratko vrijeme, godinu ili dvije prije sklapanja braka te je na zapadu ona postala najpopularniji oblik kohabitacije. Pronađena je razlika između partnera koji planiraju brak te oni koji to nemaju na umu. Partnerima koji ne planiraju brak kohabitacija je intimnost bez dugoročnog vezivanja te su njoj skloniji pojedinci stariji od 30 godina i smatraju je alternativom braku (Kiecolt prema Bandalović, 2017, 47).

Pod utjecajem društvenih promjena, u Hrvatskoj dolazi do porasta „alternativnih“ oblika braka i obitelji; razvod, kohabitacija te rađanje djece izvan braka (Aračić, Baloban i Nikodem, 2019, 332-336). Ispitanici s višim stupnjem obrazovanja i čija majka ima viši stupanj obrazovanja skloniji su alternativama braku i obitelji dok ispitanici koji ističu važnost religije u svom životu, koji vjeruju u Boga i pohađaju religijske obrede skloniji su obitelji kao smislu i sreći u životu (Aračić, Baloban i Nikodem, 2019, 345-346).

Prema istraživanju autorice Bandalović pod nazivom "Stavovi mladih o kohabitaciji" provedenom 2017. godine više od polovice ispitanika, 66,5%, se slaže s izjavom da par može živjeti zajedno i ako se ne namjerava vjenčati te da je poželjno živjeti prije braka kako bi se utvrdila usklađenost budućih bračnih partnera. Polovica mladih ne dijeli mišljenje da je kohabitacija povezana s kasnijim nezadovoljstvom u braku, da su ljudi skloniji bračnoj nevjeri te razvodu braka. S druge strane, većinski su se složili da je kohabitaciju lakše prekinuti negoli bračni odnos te da je iz tog razloga za odgoj djece brak pogodnija opcija. Većina ispitanika, njih 57,2 % misle da u većoj mjeri kohabitaciju prakticiraju manje religiozni i liberalniji pojedinci te njih 7% manje smatra da je kohabitacija ekvivalentna probnom braku. Otvorenost mladih ljudi prema sve učestalijim alternativnim obiteljskim zajednicama vidljiva je u slaganju 60,9% ispitanika s tvrdnjom da je kohabitacija slobodniji način života od braka (Bandalović, 2017, 52).

Po pitanju religije, važno ili vrlo važnom smatra je većina ispitanika dok je za 16,2% nevažna ili potpuno nevažna. Studenti se po pitanju religije statistički razlikuju ovisno o tome

koji fakultet pohađaju. 95,7% studenata s Katoličko bogoslovnog fakulteta religiju smatraju vrlo važno i važnom dok studenti Umjetničke akademije uspoređujući s svim ostalim studentima u najvećoj mjeri smatraju nevažnom (Bandalović, 2017, 52). U provedenom istraživanju utvrđena je i razlika u percepciji kohabitacije prema spolu. Muškarci su se više negoli žene slagali s tvrdnjom da je poželjno živjeti u kohabitaciji prije braka kako bi se uvidjela usklađenost bračnih partnera. Sukladno tome, više muškaraca smatra da par može živjeti zajedno i ako se ne namjerava vjenčati. Izvanbračnu zajednicu kao trend i probni brak vrednuje veći udio žena nego muškaraca, dok je obrnuta situacija u vezi tvrdnje da je kohabitacija bolji izbor od samačkog života (Bandalović, 2017, 53-54).

Kohabitacija je najčešća kod mlađeg naraštaja, nakon razvoda ili za vrijeme udovišta (Živić i Puljiz prema Bartolac, 2013, 109). Najčešći razlozi življenja kohabitacije je zajednički život kao početak trajnog partnerstva ili kao „probni rok“ što se može smatrati početkom u bračnu ili trajnu nevjenčanu zajednicu te kao dogovor bez nekih očekivanja kao vrsta uživanja u intimnoj vezi bez dugotrajne obveze. Sve veća sklonost mladih prema kohabitaciji proizlazi iz većeg prihvaćanja predbračne seksualne aktivnosti te odbacivanja tradicionalnog načina života starijih (Kozuch i dr. prema Bartolac, 2013, 109). Posljednjih godina česta pojava je da parovi gledaju na vezu kao nešto privatno i osobno te to ne žele dijeliti s formalnim institucijama, također među mladima više ne postoji moralna razlika između braka i kohabitacije vjerujući da moral ne bi trebao biti nametnut izvana već da je to do svakog pojedinca (Lewis prema Bartolac, 2013, 109).

Povećanje broja parova koji žive u kohabitaciji povezano je se drugim demografskim promjenama (Coast prema Bartolac, 2013, 110). Demografski razvitak primjetan je kroz trendove pada stope zasnivanja formalnog braka, pada fertiliteta, odlaganja zasnivanja obitelji i rođenja prvog djeteta te značajnog porasta broja kohabitacija. Bartolac navodi da je, prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Državni zavod za statistiku, 2010) u Hrvatskoj 2008. godine izvan braka rođeno 12% djece. Prema analiziranim podacima, pretpostavlja se da će se sve više djece rađati u izvanbračnim zajednicama, da će se odgađati stupanje u brak te da će se živjeti zajedno u kohabitaciji prije odluke o braku ili djeci (Bartolac, 2013, 111).

U razdoblju od 1970. do 2008. Stanković i Penev su uvidjeli rast izvanbračnih rođenja u Hrvatskoj s 5,4% na 12% (Stanković i Penev prema Pavić, 2014, 140). Uočljiv porast izvanbračnih rađanja vidljiv je u SAD-u gdje je 1940. godine iznosio 3,8%, a 2007. čak 39,7% (Ventura prema Pavić, 2014, 140). Navedeno je povezano s odgađanjem rađanja, porastom

alternativnog obiteljskog oblika kohabitacije tzv. odvojenog zajedničkog života (*living apart together*) (Billari i Kohler, Kiernan prema Pavić, 2014, 140).

Prema rezultatima Europske studije vrednota, ističe Rimac, više od polovice, 54,4% hrvatskih ispitanika se složilo da je u redu da dvoje ljudi živi zajedno bez stupanja u brak dok 20ak posto ispitanika ima suprotno mišljenje (Rimac prema Bartolac, 2013, 122). Skoro polovici sudionika (47,2%) prihvatljiva je kohabitacija u obliku testiranja veze te se slažu da je dobro da par živi zajedno prije braka kako bi saznali slažu li se uistinu. Sukladno tome smatraju da će zajednički život prije braka poboljšati šanse parova za nastavak sretnog braka. Ovoj izjavi skloniji su studenti nego studentice što je primijećeno i u srodnim istraživanjima. „Jednostavnije je razići se kada stvari krenu po zlu“ sudionici navode kao racionalan razlog za izvanbračnu zajednicu. Sudionici smatraju kako je kohabitacija izraz slobodne volje i odluke partnera te se ne slažu s izjavom da parovi žive zajedno jer si ne mogu priuštiti vjenčanje tj. da se vjenčaju samo radi pritiska svoje okoline (Bartolac, 2013, 122).

U kvazi-longitudinalnoj studiji istraživača Huang-Hickroda i Leonarda studenti su nabrojali najvažnije razloge za kohabitaciju te su to: testiranje kompatibilnosti, ljubav za partnera, nada u izgradnju trajnije veze te ekonomski razlozi. Neodobranje od strane roditelja, strah od trudnoće, savjest te gledanje na kohabitaciju kao grijeh su navedeni kao razlozi protiv prakticiranja izvanbračne zajednice (Huan-Hickrod i Leonard prema Bartolac, 2013, 123). Cunningham i Thornton su 2005. godine proučavali povezanost iskustava mladih ljudi između 18 i 31 godine u partnerskim zajednicama sa stavom o kohabitaciji. Rezultati su pokazali da sudionici koji su prije braka živjeli u kohabitaciji te oni koji su se vjenčali bez prethodnog prakticiranja kohabitacije te su se nakon nekog vremena razveli, imaju pozitivniji stav o kohabitaciji. Također, sudionici koji imaju iskustvo razvoda braka svojih roditelja i koji su već prije bili u kohabitaciji, davat će pozitivnija mišljenja na tu temu (Cunningham i Thornton prema Bartolac, 2013, 124).

Povezanost između stava o kohabitaciji i stupnja religioznosti vidi se u brojnim istraživanjima gdje se ponavljaju rezultati koji pokazuju da sudionici koji nisu religiozni ili ne prakticiraju svoju religioznost odobravaju i prihvaćaju kohabitaciju, dok je najmanje prihvatljivom drže vrlo religiozni sudionici (Bartolac, 2013, 125). Prema rezultatima istraživanja autora Boneta i Mrakovčić provedenog 2015. godine na Sveučilištu u Rijeci vidljiva je široka prihvaćenost kohabitacije kao načina ponašanja gdje je 80% studenata odgovorilo kako namjerava prakticirati kohabitaciju s ciljem provjere kompatibilnosti partnera te im je ista očekivana faza u procesu tranzicije u brak (Boneta i Mrakovčić, 2021, 215). Spolno ponašanje i stavovi prema

aspektima spolnog života bitan su dio moralnog ponašanja. Ova tema se analizirala u istraživanju autorica Črpić i Valković iz 1999. godine. Između ostalog, po pitanju zajedničkog života i prakticiranja spolnih odnosa prije braka, studenti su značajno popustljiviji i liberalniji s obzirom na spolni život od ostatka populacije. U pogledu vjere, praktični vjernici su manje skloni prakticiranju i podržavanju takvog ponašanja, što je i za očekivati (Črpić i Valković, 2000, 7).

Rezultati istraživanja autora Ljubetić i Vekić provedenog na Sveučilištu u Mostaru 2015. godine pokazuju kako se u prosjeku sudionice više slažu da je zajednički život partnera prije braka loša odluka negoli studenti. Nešto manje od polovice sudionica ne smatra da je u redu partnerski suživot ukoliko partneri ne namjeravaju sklopiti brak. Iz navedenog, vidljivo je da sudionici imaju pozitivniji stav o kohabitaciji negoli sudionice (Ljubetić i Vekić, 2018).

4. METODOLOŠKI I EMPIRIJSKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

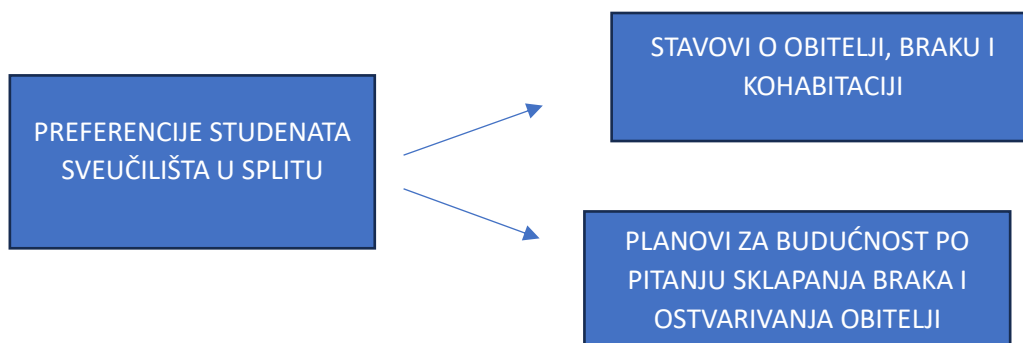
4.1. Cilj istraživanja

Sukladno navedenim istraživanjima koja pokazuju da obitelj i brak još imaju bitno značenje u Hrvatskoj, ali i da paralelno dobivaju na popularnosti alternativni oblici poput kohabitacije htjeli smo ispitati što studenti Sveučilišta u Splitu misle o navedenim temama te je temeljni cilj istraživanja utvrditi stavove studenata Sveučilišta u Splitu o važnosti braka, planiranju sklapanja braka, o kohabitaciji i planiranju djece.

Posebni ciljevi istraživanja su:

- utvrditi planove studenata za budućnost po pitanju ostvarivanju braka, obitelji i djece;
- uvidjeti postoje li razlike u preferenciji studenata prema tipovima obiteljskih zajednica.

Konceptualna shema istraživanja

Operacionalna shema istraživanja

Preferencije studenata Sveučilišta u Splitu prema tipovima obiteljskih zajednica

Varijable	Metodološka razina	Pitanja u upitniku	indikatori
STRUKTURALNA OBILJEŽJA	Individualna	1.-7., 12.	sociodemografski: spol, dob, fakultet koji pohađaju, važnost religije socioekonomski: stanovanje
PLANOVI ZA BUDUĆNOST	Grupna	9., 10.	planiranje života u kohabitaciji; planiranje sklapanja braka; broj željene djece
STAVOVI O OBITELJI, BRAKU I KOHABITACIJI	Grupna	11., 13.,14., 15., 16., 17.	stavovi o prakticiranju predbračne čistoće, stavovi o vrijednosti obitelji i braka, stav o kohabitaciji, stavovi o današnjim društvenim praksama vezanim za obitelj, brak i djecu

4.2. Hipoteze istraživanja

U skladu s postavljenim ciljevima, postavljene su sljedeće hipoteze istraživanja:

- postoji statistički značajna razlika između studenata i studentica s obzirom na stav o kohabitaciji kao životu u grijehu;
- studenti i studentice razlikuju se u svom stavu o tome da je kohabitacija poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima;
- studenti i studentice se razlikuju u svom stavu o tome da je kohabitacija nestabilna zajednica;
- studenti i studentice razlikuju se u stavu da brak nije samo papir već da ima težinu;
- studenti se više slažu s tezom da žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj negoli studentice.

4.3. Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno na uzorku od 200 ispitanika (N = 200). Ispitanici su studenti Sveučilišta u Splitu. U istraživanju je sudjelovalo 144 studentice (72%) i 56 studenata (28%).

4.4. Korištena istraživačka metoda

U ovom istraživanju korištena je anketa kao istraživačka metoda. Anketa je napravljena u *Google* obrascima te je provedena 2023. godine u lipnju i srpnju te su sudionici prikupljeni putem društvenih mreža te uživo na Filozofskom fakultetu. Prednosti online ankete su materijalna ušteda, mogućnost geografskog „pokrivanja“, pogodne su za automatsko učitavanje podataka u statističke programe i automatski pregled prikupljenih podataka (Hine prema Čaljkušić, 2021, 17).

4.5. Mjerni instrument

Anketni upitnik je instrument koji se sastoji od niza pitanja vezanih uz ciljeve istraživanja. Upitnik u ovom istraživanju sastoji se od 16 zatvorenih pitanja. Prvi dio upitnik vezan je uz socio-demografske (spol, dob, fakultet), a potom slijede pitanja kojima su ispitivani stavovi studenata o tipovima obiteljskih zajednica.

5. REZULTATI I RASPRAVA

5.1. Sociostrukturalna obilježja sudionika

U istraživanju o percepcijama mladih prema različitim tipovima obiteljskih zajednica sudjelovalo je pri čemu je bilo 200 ispitanika, 144 žena (72%) i 56 muškaraca (28%) (vidi tablicu 1. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*). Dob sudionika varirala je između 19 i 30 godina s iznimkom jedne studentice koja ima 52 godine. Najzastupljenija skupina sudionika u ovom istraživanju jesu studenti od 21 (31,5%) i 22 godine (19%) (vidi tablicu 2. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

Što se tiče pohađanja fakulteta, najviše sudionika pohađa Filozofski fakultet (N=60, 30%), nakon toga slijedi najveći broj sudionika koji pohađaju Sveučilišni odjel zdravstvenih studija (19,5%), FESB (13,5%), Ekonomski fakultet (9%) te ostalih 28% sačinjavaju sudionici koji pohađaju Kineziološki (6,5%), Medicinski (6%), Katoličko bogoslovni (4,5%), Prirodoslovno matematički (4,5%), Pravni (3,5%) te Pomorski fakultet (3%) (vidi tablicu 3. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*). Na pitanje gdje s kime trenutno žive, više od polovice sudionika 60% odgovorilo je da živi s roditeljima, 31% živi sam/a, a 9% sudionika živi s partnerom ili partnericom (vidi tablicu 4. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

Zanimalo nas je koliki je postotak roditelja sudionika u braku ili izvanbračnoj zajednici, koliko ih je razvedeno ili pak udovac/udovica. Rezultati su pokazali da je velika većina roditelja sudionika u braku (80%), u izvanbračnoj zajednici žive roditelji od samo troje sudionika tj. 2%, od 13% sudionika roditelji su razvedeni, a ostatak su udovac ili udovica (vidi tablicu 5. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*). Po pitanju statusa veze polovica sudionika trenutno nije u vezi (51%), u kraćoj vezi je 27 sudionika (13,5%), 5 sudionika je u također u kraćoj vezi, ali namjerava uskoro stupiti u brak, u dužoj vezi je 45 sudionika (22,5%) ali ne namjerava uskoro stupiti u brak, dok je 9 sudionika (4,5%) isto u dužoj vezi ali s namjerom da uskoro stupe u brak. Isti broj sudionika (N=9, 4,5%) je u izvanbračnoj zajednici, a 3 sudionika su u braku (vidi tablicu 6. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

S obzirom da se rad bavi preferencijama mladih prema različitim tipovima i između ostalog mišljenima o kohabitaciji postavili smo pitanje jesu li ranije živjeli u izvanbračnoj zajednici tj. s partnerom/-icom. Velikih 91% sudionika nije prije živjelo u izvanbračnoj zajednici, dok ostalih 9% je (vidi tablicu 7. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

5.2. Vrijednosni stavovi sudionika

Što se tiče religioznosti, više od polovice sudionika (58,5%) odgovorilo je da im je religija važna ili potpuno važna, 20,5% sudionika religija nije ni važna ni nevažna, a ostalih 21% smatraju religiju nevažnom ili potpuno nevažnom (vidi tablicu 8. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*). Dakle, podaci iz ovog istraživanja slični su podacima iz rada autorice Bandalović provedenog 2017. godina koje pokazuje je većini mladih religija važna (Bandalović, 2017, 52).

Na pitanje o stavu prema spolnim odnosima prije braka i prakticiranju predbračne čistoće, 10% sudionika ne podržava spolne odnose prije braka, 13% ne zna što bi reklo na tu temu, a ostalih 77% podržava spolne odnose prije braka (vidi tablicu 9. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

Što se tiče predbračne čistoće, istu ne podržava 20% sudionika, njih 38% podržava, ali ne prakticira, 16% podržava i prakticira, a ostatak se izjasnio kako im to nije važno (vidi tablicu 10. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*). Navedeni rezultati ukazuju da se stavovi i prakse razilaze jer se polovica sudionika izjasnila kako im je religija važna ili potpuno važna (58,5%), dok s druge strane 77% njih podržava spolne odnose prije braka te njih ukupno 58% ne podržava prakticiranje predbračne čistoće ili je podržavaju, ali ne prakticiraju.

5.2.1. Stavovi sudionika o kohabitaciji i braku

Sudionici su odgovarali na pitanja vezana za njihova mišljenja o kohabitaciji pri čemu im je ponuđeno pet tvrdnji (*Kohabitacija je život u grijehu; Kohabitacija je poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima; Kohabitacija je zamjena za brak; Kohabitacija je nestabilna zajednica; Kohabitacija je trend prisutan kod liberalnijih pojedinaca*) na koje su mogli odgovoriti sa ne slažem se, ne znam i slažem se.

Navedene tvrdnje koristili smo kako bi utvrdili postoji li razlika u mišljenjima o kohabitaciji među spolovima. Prvom hipotezom [H1] ispitalo se postoji li statistički značajna razlika između studenata i studentica s obzirom na stav o kohabitaciji kao životu u grijehu.

Prikaz 1. Razlike u stavovima prema tezi *Kohabitacija je život u grijehu s obzirom na spol*

		Kohabitacija je život u grijehu			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	30 (24%)	10 (27,8%)	16 (41%)	56 (28%)
	žensko	95 (76%)	26 (72,2%)	23 (59%)	144 (72%)
ukupno		125 (100%)	36 (100%)	39 (100%)	200 (100,0%)
		$\chi^2=4,275$ df=2, p=0,118			

Korišten je hi-kvadrat test koji je pokazao da nema statistički značajne razlike u mišljenju da je kohabitacija život u grijehu prema spolu. Od ukupnog broja sudionika, više od polovice, 125 studenata (62,5%) se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Od ukupnog broja studenata (N=56) više od polovice studenata (N=30, 53,6%) te od ukupnog broja studentica (N=144), više od polovice studentica se (N=95, 66%) se također ne slaže s navedenom tvrdnjom. Sukladno navedenom, prva hipoteza [H1] nije potvrđena.

Drugom hipotezom [H2] ispitano je razlikuju li se stavovi među studentima i studenticama obzirom na tezu da je kohabitacija poželjna kao provjera kompatibilnosti među partnerima.

Prikaz 2. Razlike u stavovima prema tezi *Kohabitacija je poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima s obzirom na spol*

		Kohabitacija je poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	18 (46%)	11 (27%)	27 (22,5%)	56 (28%)
	žensko	21 (54%)	30 (73%)	93 (77,5%)	144 (72%)
ukupno		39 (100%)	41 (100%)	120 (100%)	200 (100,0%)
		$\chi^2=8,204$ df=2, p=0,017			

Potvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u tezi Kohabitacija je poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima gdje se više studentica negoli studenata slaže s tom izjavom. Naime, s ovom izjavom se slaže 77,5% studentica i 22,5% studenata. Suprotno mišljenje ima ukupno 39 studenata, od toga 18 (46%) studenata i 21 (54%) studentica. Navedeni rezultati potvrđuju drugu hipotezu [H2] *studenti i studentice razlikuju se u svom stavu o tome da je kohabitacija poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima.*

Trećom hipotezom nastojalo se ispitati razlikuju li se stavovi među studentima i studenticama u stavu o tome da je kohabitacija nestabilna zajednica.

Prikaz 3. Razlike u stavovima prema tezi *Kohabitacija je nestabilna zajednica s obzirom na spol*

		Kohabitacija je nestabilna zajednica			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	24(21%)	11 (24%)	21 (50%)	56 (28%)
	žensko	89 (78%)	34 (76%)	21 (50%)	144 (72%)
ukupno		113 (100%)	45 (100%)	42 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2=12,928$ df=2, p=0,02					

Hi-kvadrat testom pronađena je statistički značajna razlika u mišljenju prema spolu o tezi kohabitacija je nestabilna zajednica. Ukupno 113 studenata se ne slaže s navedenom tezom od čega je 89 studentica (78%) te 24 studenata (21%). Suprotno mišljenje ima podjednaki broj studenata i studentica (N=21) no uzimajući u obzir ukupan broj muških i ženskih sudionika, kohabitaciju kao nestabilnu zajednicu smatra 37,5% studenata te 14,6% studentica. Navedeno nam ukazuje da studentice imaju pozitivnije mišljenje o kohabitaciji negoli studenti. Rezultati potvrđuju treću hipotezu [H3] *studenti i studentice se razlikuju u svom stavu o tome da je kohabitacija nestabilna zajednica.*

Proveden je i hi-kvadrat kako bi se utvrdilo postoje li razlike u stavovima na tvrdnje Kohabitacija je zamjena za brak i Kohabitacija je trend prisutan kod liberalnijih prema spolu, no nisu utvrđene statistički značajne razlike ni na jednu od dvije navedene teze (vidi prikaz 4. i prikaz 5. u *Prikaz hi-kvadrat testova*). Sudionicima je također bilo ponuđeno deset teza o obitelji i braku (*Obitelj je temeljna društvena zajednica; U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu; Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi u obitelji s oba roditelja; Za ispunjen život neophodno je sklopiti brak; „Brak je samo papir“; Brak je svetinja te se prema njemu tako treba i odnositi; Brak bez djece nema smisla; Žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj; Žena može biti uspješna poduzetna žena i majka; Žena se treba ostvariti kao majka da bi bila istinski sretna i ispunjena*) na koje su mogli odgovoriti sa ne slažem se, ne znam i slažem se.

Odgovori na tezu *Obitelj je temeljna društvena zajednica* pokazuju kako se velika većina sudionika slaže s navedenom izjavom. Od ukupno 200 sudionika, 172 (86%) se slaže s

tvrdnjom, 5% ima suprotno mišljenje, dok ostalih 9% ne zna što bi reklo na tu temu (vidi tablicu 11. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*)

Također su ispitani i stavovi studenta na tezu da u suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu gdje su rezultati pokazali kako se više od pola studenata (64%) slaže s navedenom tezom, suprotno mišljenje ima 15,5% studenata, a ostatak (20,5%) ne zna što bi reklo na tu temu (vidi tablicu 12. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka* i prikaz 6. u *Prikaz hi-kvadrat testova*). Pri provedbi hi kvadrat testa na tezu Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi u obitelji s oba roditelja pronađena je statistički značajna razlika među spolovima u mišljenju o navedenoj tvrdnji. S ovom tvrdnjom se ne slaže tek 6 sudionika (1% od ukupnog broja muških sudionika) dok se 44 sudionica ne slaže s ovom tvrdnjom (30% od ukupnog broja ženskih sudionica). S ovom tvrdnjom se slaže 77% studenata i 51% studentica (vidi tablicu 13. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka* i prikaz 7. u *Prikaz hi-kvadrat testova*).

Četvrta hipoteza [H4] Studenti i studentice se razlikuju u stavu da je brak samo papir već da ima težinu nije potvrđena provedbom hi-kvadrat testa. Nije pronađena statistički značajna razlika u stavu prema spolu te se više od polovice sudionika (65%) ne slaže se s tvrdnjom da je brak samo papir što ukazuje da mladi cijene brak te da smatraju kako isti ima težinu.

Prikaz 8. Razlike u stavovima prema tezi „Brak je samo papir“ s obzirom na spol

		„Brak je samo papir“			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	36 (28%)	10 (29%)	10 (29%)	56 (28%)
	žensko	94 (72%)	25 (71%)	25 (71%)	144 (72%)
ukupno		130 (100%)	35 (100%)	35 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2=0,017, df=2, p=0,991$					

Rezultati hi-kvadrata na tezu Brak je svetinja te se prema njemu tako treba i odnositi su pokazali kako se više od polovice ispitanika slaže se s ovom tvrdnjom što potvrđuje i rezultate dobivene na prijašnjoj tezi (vidi prikaz 9. u *Prikaz hi-kvadrat testova*).

Po pitanju stavova o tezi da je Za ispunjen život neophodno sklopiti brak pronađena je statistički značajna razlika, s ovom tvrdnjom se ne slaže 48% studenata te 70% studentica što nam može ukazivati na to da su studenti tradicionalniji i smatraju brak više neophodnim negoli studentice (vidi prikaz 10. u *Prikaz hi-kvadrat testova*).

Prikaz 11. Razlike u stavovima prema tezi *Žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj* s obzirom na spol

		Žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	32 (20%)	9 (50%)	15 (68%)	56 (28%)
	žensko	128 (80%)	9 (50%)	7 (32%)	144 (72%)
	ukupno	160 (100%)	18 (100%)	22 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2= 27,020, df=2, p<0,01$					

Peta hipoteza [H5] studenti se više slažu s tezom da žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj negoli studentice ispitana je hi-kvadrat testom te je pronađena statistički značajna razlika. 27% studenata se slaže da žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj, dok se s istom izjavom slaže 4,8% studentica. Suprotno mišljenje ima 89% studentica i 57% studenata. Možemo uvidjeti kako studenti još drže patrijarhalno mišljenje da je muškarac taj koji treba raditi i privređivati za obitelj.

Također nas je zanimalo je kakve sudionici imaju planove za budućnost u vezi sklapanja brak, imanja djece i sl. Najveći postotak sudionika, više od polovice (69,5) planira sklopiti brak i imati djecu. Većina sudionika planira sklopiti brak i imati djecu. 9,5% sudionika ne razmišlja još o tome, njih 12 (6%) planira djecu bez sklopljenog braka, 5,5% sudionika ne planira sklopiti brak ni imati djecu, 4,5% planira živjeti u kohabitaciji bez sklapanja braka dok podjednaki postotak sudionika (2,5%) planira sklopiti brak, ali bez djece ili planira živjeti u kohabitaciji i imati djecu (vidi tablicu 14. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

Također, na pitanje želite li imati djecu 76% ispitanika odgovorilo je pozitivno, 15,5% još ne zna, a ostatak sudionika je odgovorilo negativno (vidi tablicu 15. u *Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka*).

6. ZAKLJUČAK

Obitelj je temeljna društvena zajednica, stabilna društvena grupa, od dvije ili više osoba, povezana srodstvom, brakom ili usvajanjem, čiji članovi žive zajedno, ekonomski surađuju i skrbe za potomstvo. Prema autoru Murdocku, osnovne funkcije obitelji su socijalizacija, ekonomska suradnja, reprodukcija i spolni odnosi (Murdock prema Nikodem, Aračić i Džinić, 2010, 626). Obitelj dolazi još od prapovijesti čovječanstva, prema riječima sociologa Maussa obitelj je povijesni fenomen neodvojiv od razvoja globalnog društva (Mauss prema Trstenjak, 1978, 503). Kao takva mijenjala se kroz razdoblja povijesti te je pritom izgubila ili promijenila neke svoje karakteristike i funkcije. U suvremenom društvu dolazi do pojave različitih tipova obitelji (jedno roditeljske, istospolne, udomiteljske...) te se dosadašnje definicije obitelji koje se temelje na braku i krvnom srodstvu više nisu relevantne za opis svih tipova današnjih obitelji. Brak koji se donedavno smatrao temeljem obitelji biva sve češće zamijenjen kohabitacijom kao alternativom. Mladi sve više biraju kohabitaciju prije ulaska u brak potaknuti raznim situacijama, bilo provjerom kompatibilnosti među partnerima ili pak nedovoljno dobrom ekonomskom situacijom za sklapanje braka. Također, kohabitacija je sve više prihvaćena u društvu te se više ne smatra nestabilnom zajednicom ili životom u grijehu.

Istraživanjem se nastojalo istražiti preferencije studenata Sveučilišta u Splitu prema tipovima obiteljskih zajednica te planiraju li imati obitelj i djecu u budućnosti. U istraživanju je sudjelovalo 200 sudionika od 19 do 30 godina te jedna sudionica od 52 godine, s tim da je najveći postotak onih u dobi od 21 i 22 godine. Anketa je bila podijeljena uživo studentima na Filozofskom fakultetu te putem društvenih mreža u obliku Google obrasca. Anketa se sastojala od 17 pitanja kojima su ispitivani stavovi studenata o kohabitaciji, obitelji i braku.

U istraživanju je sudjelovalo 56 studenata i 144 studentica sa 10 fakulteta Sveučilišta u Splitu. Najviše sudionika studira na Filozofskom fakultetu, Ekonomskom te Kineziološkom i Medicinskom fakultetu. Po pitanju statusa veze, najveći postotak je onih kojih su slobodni, nisu u vezi te velika većina sudionika nije prije živjela u izvanbračnoj zajednici. Najveći broj sudionika podražava spolne odnose prije braka te je također najviše sudionika odgovorilo kako podržava prakticiranje predbračne čistoće ali je ne prakticiraju. Navedeno se pomalo kosi sa rezultatima koji pokazuju da je većini studenata religija važna ili potpuno važna.

Više od polovice sudionika ne smatra kohabitaciju životom u grijehu i nestabilnom zajednicom te misle da je dobra kao provjera kompatibilnosti među partnerima. Isto navodi i autor Ambert koji također ističe kako je kohabitacija praktičnija od „hodanja“, ne

podrazumijeva svečane formalnosti te ju je lakše prekinuti nego brak (Ambert prema Bandalović, 2017, 46). Otvorenost mladih ljudi prema sve učestalijim alternativnim obiteljskim zajednicama vidljiva je u slaganju više od polovice ispitanika u istraživanju iz 2017. godine s tvrdnjom da je kohabitacija slobodniji način života od braka (Bandalović, 2017, 52). Sve veće preferencije mladih prema kohabitaciji proizlaze iz većeg prihvaćanja predbračne seksualne aktivnosti te odbacivanja tradicionalnog načina života starijih (Kozuch i dr. prema Bartolac, 2013, 109). Navedeno potvrđuju i rezultati ovog istraživanja gdje više od polovice sudionika podržava spolne odnose prije braka.

Sudionici također smatraju da je obitelj temeljna društvena zajednica te da brak nije samo papir što nam može ukazivati kako studenti još uvijek drže do vrijednosti obitelji i braka. Također više od polovice sudionika planira sklopiti brak i imati djecu u budućnosti što potvrđuje prethodnu tezu. Slične podatke interpretirao je i autor Radin koji ustvrdio da vrijednost obitelji zastupa više od polovice mladih (Radin prema Bouillet, 2004, 180), a slično je pokazalo i istraživanje autorice Ilišin gdje je također polovica mladih pokazala veliko zanimanje za obiteljski život i djecu (Ilišin prema Bouillet, 2004, 180). Također, unatoč sve većoj rasprostranjenosti i prihvaćenosti kohabitacije kao prihvatljivog oblika života s partnerom, dominiraju studenti koji smatraju da brak nije zastarjela institucija u današnjem vremenu (Boneta i Mrakovčić, 2021, 212-215).

U istraživanju autorice Bouillet, rezultati su pokazali da velika većina ispitanika miran obiteljski život smatra poželjnim, no istovremeno skoro isti broj studenata smatra kohabitaciju prihvatljivom kao i rođenje djece izvan braka (Bouillet prema Boneta i Mrakovčić, 2021, 209). Zaključno, nadovezujući se na prethodno istraživanje, i razmatrajući podatke našeg provedenog istraživanja, možemo utvrditi kako su preferencije mladih još uvijek velike prema obitelji i braku te se iste smatraju temeljem društva i vrijednim. No, mladi su istodobno sve više otvoreni prema kohabitaciji te je smatraju stabilnom zajednicom i dobrom provjerom kompatibilnosti među parterima prije sklapanja braka i stvaranja obitelji.

7. LITERATURA

1. Aračić, P., Nikodem, K. (2000). Važnost braka i obitelji u hrvatskom društvu. *Bogoslovna smotra*, 70(2): 291-311.
2. Aračić, P., Baloban, J., Nikodem, K. (2019). Važnost braka i obitelji u hrvatskom društvu od 1999. do 2017. godine. *Bogoslovska smotra*, 89(2): 331-353.
3. Bandalović, G. (2017). Stavovi mladih o kohabitaciji. *Revija za socijalnu politiku*, 24(1): 45-70.
4. Bartolac, A. (2013). Stavovi studenata o kohabitaciji i braku. *Socijalna ekologija*, 22(2): 107-131.C
5. Boneta, Ž., Mrakovčić, M. (2021). Studentski stavovi o braku, kohabitaciji i tranziciji u brak. *Revija za socijalnu politiku*, 28(2): 205-224.
6. Bouillet, D. (2004). Odnos mladih prema vrijednostima i činiteljima obiteljskog života. *Sociologija i prostor*, 42(1/2): 173-194.
7. Čaljkušić, S. (2021). Perspektive mladih o volontiranju u gradu Splitu: sociološko istraživanje. Filozofski fakultet u Splitu.
8. Črpić, G., Valković, M. (2000). Moral u Hrvatskoj u sociologijskoj perspektivi. *Bogoslovska smotra*, 70(1): 1-63.
9. Giddens, A. (2007). Sociologija. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
10. Korać Graovac, A. (2015). Brak i obitelj kao vrijednost u hrvatskom pravnom sustavu. *Bogoslovna smotra*, 85(3): 799-811.
11. Lucić, N. (2015). Dokazivanje izvanbračne zajednice – odgovori na neujednačeno zakonodavstvo i sudsku praksu. *Pravni vjesnik*, 31(3-4): 101-132.
12. Ljubetić, M., Vekić, T. (2018). Stavovi studenata o prednostima i nedostacima kohabitacije prije sklapanja braka. *Mostar: Sveučilište, Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti*, 300-310.
13. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18(67): 13-15.
14. Mihelić, L. (2015). Razvoj obitelji u društvu. *Spectrum: ogledi i prinosi studenata teologije*, 48 (3-4 1-2): 6-10.

15. Nikodem, K., Aračić, P., Džinić, I. (2010). Važnost braka i obitelji u hrvatskom društvu. Analiza osnovnih pokazatelja u razdoblju od 1999. do 2008. godine. *Bogoslovska smotra*, 80(2): 623-642.
16. Pavić, D. (2014). Trend i čimbenici izvanbračnih rođenja u Hrvatskoj od 1998. do 2012. godine. *Revija za sociologiju*, 44(2): 139-162.
17. Trstenjak, T. (1978). Obitelj u industrijaliziranoj kulturi: problemi, funkcije, razvoj. *Obnovljeni Život*, 33(6): 503-530.

8. METODOLŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA

8.1. Upitnik

Poštovani/a!

Pred Vama se nalazi upitnik koji će se koristiti za ispitivanje stavova studenata Sveučilišta u Splitu prema različitim tipovima obiteljskih zajednica u svrhu izrade mog završnog rada. Ako ste student Filozofskog, Ekonomskog, Pravnog, Kineziološkog, Medicinskog, Katoličko bogoslovnog fakulteta, Fakulteta elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Sveučilišnog odjela zdravstvenih studija, Prirodoslovno matematičkog ili Pomorskog fakulteta molim Vas za suradnju u istraživanju.

Vaše je sudjelovanje anonimno te će se podaci koristiti samo u istraživačke svrhe.

Unaprijed hvala na suradnji!

1. Spol

1. ženski
2. muški

6. u izvanbračnoj zajednici (živim s partnerom/-icom)
7. u braku

2. Dob: _____

6. Jeste li ranije bili u izvanbračnoj zajednici (živjeli s partnerom/-icom)?

1. da
2. ne

3. Koji fakultet pohađate?

1. Filozofski fakultet
2. Ekonomski fakultet
3. Pravni fakultet
4. Kineziološki fakultet
5. Medicinski fakultet
6. Katoličko bogoslovni fakultet
7. FESB
8. Sveučilišni odjel zdravstvenih studija
9. PMF
10. Pomorski fakultet

7. Trenutno živite:

1. sam/a
2. s roditeljima
3. s partnerom/partnericom

4. Gdje stanujete?

1. u roditeljskom domu
2. u vlastitom stanu
3. u vlastitoj kući
4. kao podstanar
5. u studentskom domu
6. negdje drugdje

8. Vaši roditelji su:

1. u braku
2. u izvanbračnoj zajednici
3. razvedeni
4. udovac/udovica

5. Trenutno ste:

1. slobodni, niste u vezi
2. u kraćoj vezi
3. u kraćoj vezi i namjeravam uskoro stupiti u brak
4. u dužoj vezi, ali ne namjeravam uskoro stupiti u brak
5. u dužoj vezi, namjeravam uskoro stupiti u brak

9. Vaši planovi za budućnost su:

1. ne planiram sklopiti brak ni imati djecu
2. planiram sklopiti brak, ali bez djece
3. planiram djecu bez sklopljenog braka
4. planiram sklopiti brak i imati djecu
5. planiram živjeti u kohabitaciji bez sklapanja braka
6. planiram živjeti u kohabitaciji i imati djecu
7. ne razmišljam o tome

10. Koliko djece želite imati:

1. ne želim imati djecu
2. 1
3. 2
4. 3
5. 4
6. više od 4
7. ne znam

11. Vaš stav o spolnim odnosima prije braka?

1. ne podržavam
2. ne znam
3. podržavam

12. Koliko Vam je važna religija u životu?

1. potpuno nevažna
2. nevažna
3. ni važna ni nevažna
4. važna
5. potpuno važna

13. Što smatrate o prakticiranju predbračne čistoće?

1. ne podražavam
2. ne znam, nije mi važno
3. podržavam, ali ne prakticiram
4. podržavam i prakticiram

14. Vaša mišljenja o obitelji i braku:	ne slažem se	ne znam	slažem se
1. Obitelj je temeljna društvena zajednica.			
2. U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu.			
3. Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi u obitelji s oba roditelja.			
4. Za ispunjen život neophodno je sklopiti brak.			
5. „Brak je samo papir.“			
6. Brak je svetinja te se prema njemu tako treba i odnositi.			
7. Brak bez djece nema smisla.			
8. Žena treba brinuti o djeci, a muškarac zarađivati za obitelj.			
9. Žena može biti uspješna poduzetna žena i majka.			
10. Žena se treba ostvariti kao majka da bi bila istinski sretna i ispunjena.			

15. Vaša mišljenja o kohabitaciji. Kohabitacija je:	ne slažem se	ne znam	slažem se
1. život u grijehu.			
2. poželjna kao „provjera“ kompatibilnosti među partnerima			
3. zamjena za brak			
4. nestabilna zajednica			
5. trend prisutan kod liberalnijih pojedinaca			

16. Vaše mišljenje o sljedećim tvrdnjama:	ne slažem se	ne znam	slažem se
1. Kohabitacija podrazumijeva manje vjernosti negoli brak.			
2. Ljudi koji žive zajedno prije braka imaju više vjerojatnosti ostati u braku negoli oni koji nisu živjeli zajedno prije sklapanja braka.			
3. Kohabitacija je u redu i u slučaju kada partneri ne namjeravaju sklopiti brak.			
4. Bračna zajednica je prikladnija za odgoj djece nego izvanbračna zajednica.			
5. Izvanbračna zajednica je ravnopravna bračnoj zajednici.			

17. Vaše mišljenje o društvenim praksama:	ne slažem se	ne znam	slažem se
1. Mladi sve više preferiraju kohabitaciju kao oblik zajedničkog života s parterom.			
2. Većina mojih prijatelja živi u kohabitaciji.			
3. Moji prijatelji planiraju sklopiti brak i imati djecu u budućnosti.			
4. Društvo još uvijek negativno gleda na kohabitaciju.			
5. Kohabitacija je prisutnija kod mlađe nego kod starije populacije.			

1

¹ Dio upitnika (5.-11. pitanje) preuzet iz rada Bandalović, G. (2017). Stavovi mladih o kohabitaciji. Revija za socijalnu politiku, 24(1): 45-70.

8.2. Protokol korišten u istraživanju

Ime i prezime anketara: _____ Dan anketiranja: _____ Mjesto: _____

PITANJE

ISPITANICI

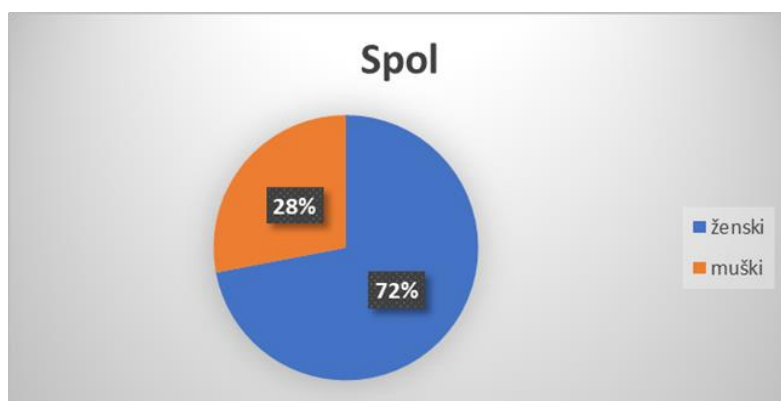
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14.1.																				
14.2.																				
14.3.																				
14.4.																				
14.5.																				
14.6.																				
14.7.																				
14.8.																				
14.9.																				
14.10.																				
15.1.																				
15.2.																				
15.3.																				
15.4.																				
15.5.																				
16.1.																				
16.2.																				
16.3.																				
16.4.																				
16.5.																				
17.1.																				
17.2.																				
17.3.																				
17.4.																				
17.5.																				

8.3. Tablični i grafički prilozi empirijskih podataka

Tablični prikaz 1. Spol sudionika

	f	%
Muški	56	28
Ženski	144	72
Ukupno	200	100,0

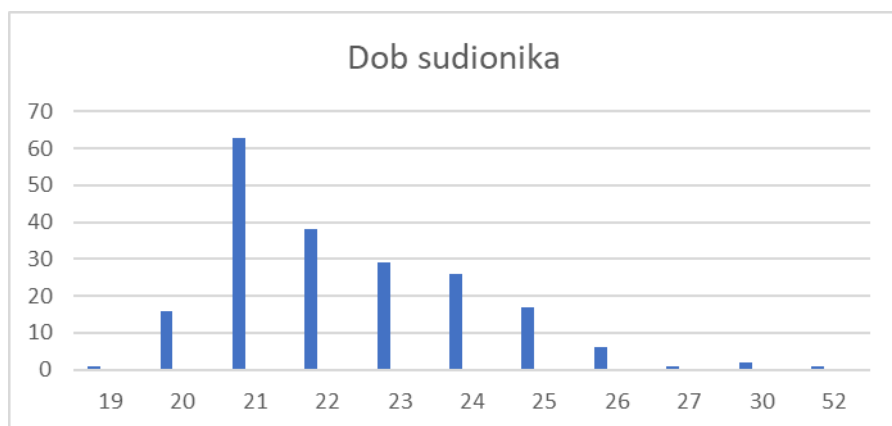
Grafički prikaz 1. Spol sudionika

Tablični prikaz 2. Dob sudionika

Dob	f	%
19	1	0,5
20	16	8
21	63	31,5
22	38	19
23	29	14,5
24	26	13
25	17	8,5
26	6	3
27	1	0,5
30	2	1
52	1	0,5
	200	100,0

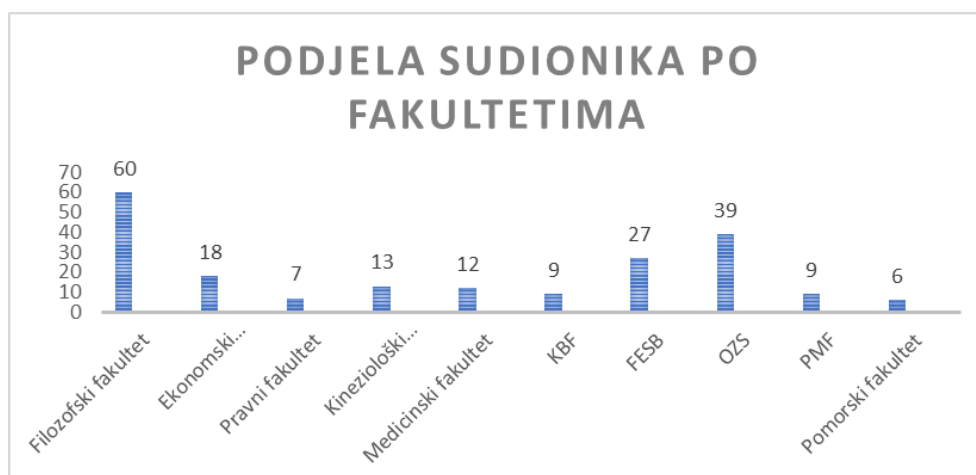
Grafički prikaz 2. Dob ispitanika

Tablični prikaz 3. Podjela sudionika po fakultetima

Fakultet	f	%
Filozofski fakultet	60	30
Ekonomski fakultet	18	9
Pravi fakultet	7	3,5
Kineziološki fakultet	13	6,5
Medicinski fakultet	12	6
KBF	9	4,5
FESB	27	13,5
Sveučilišni odjel zdravstvenih studija	39	19,5
PMF	9	4,5
Pomorski fakultet	6	3
Ukupno	200	100,0

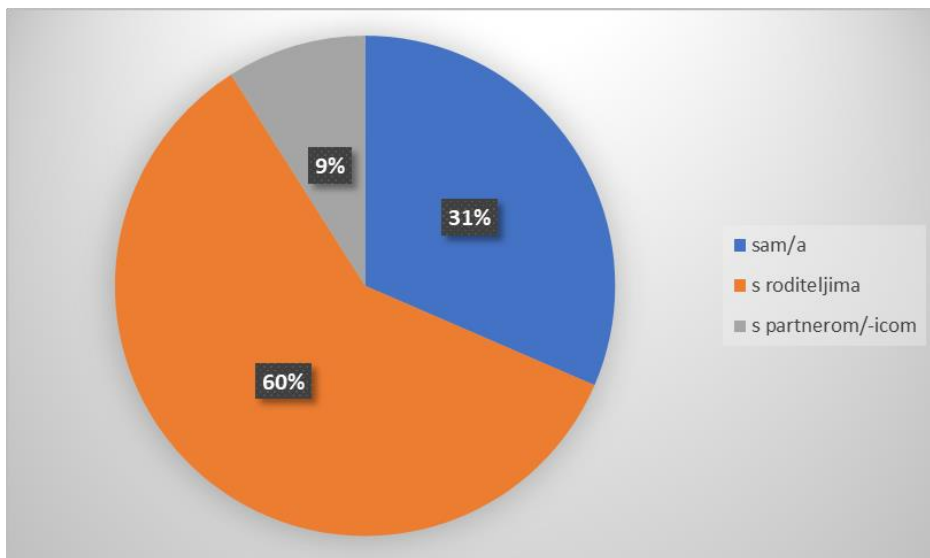
Grafički prikaz 3. Podjela sudionika po fakultetima

Tablični prikaz 4. Sudionici s obzirom na to s kime trenutno žive

Sudionici s obzirom na to s kime trenutno žive	f	%
Sam/a	62	31
S roditeljima	120	60
S partnerom/icom	18	9
Ukupno	200	100,0

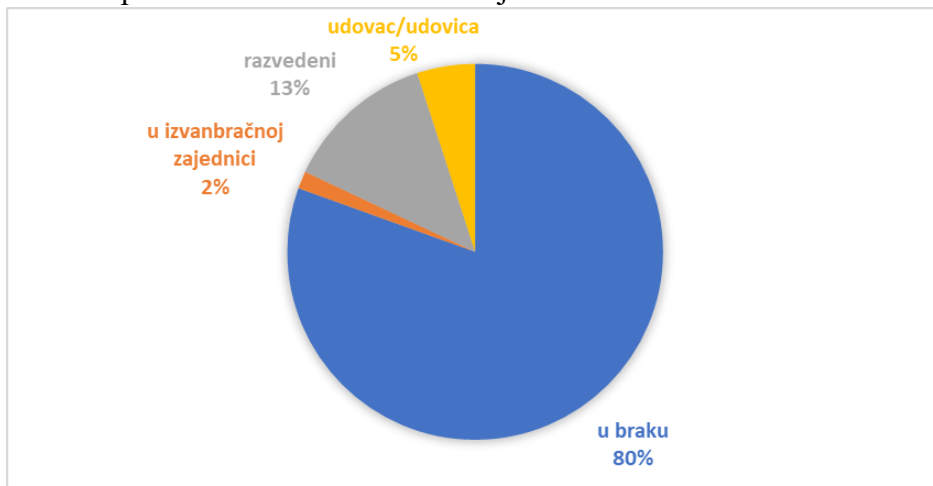
Grafički prikaz 4. Sudionici s obzirom na to s kime trenutno žive

Tablični prikaz 5. Bračni status roditelja sudionika

Bračni status roditelja sudionika	f	%
U braku	160	80
U izvanbračnoj zajednici	4	2
Razvedeni	26	13
Udovac/udovica	10	5
Ukupno	200	100,0

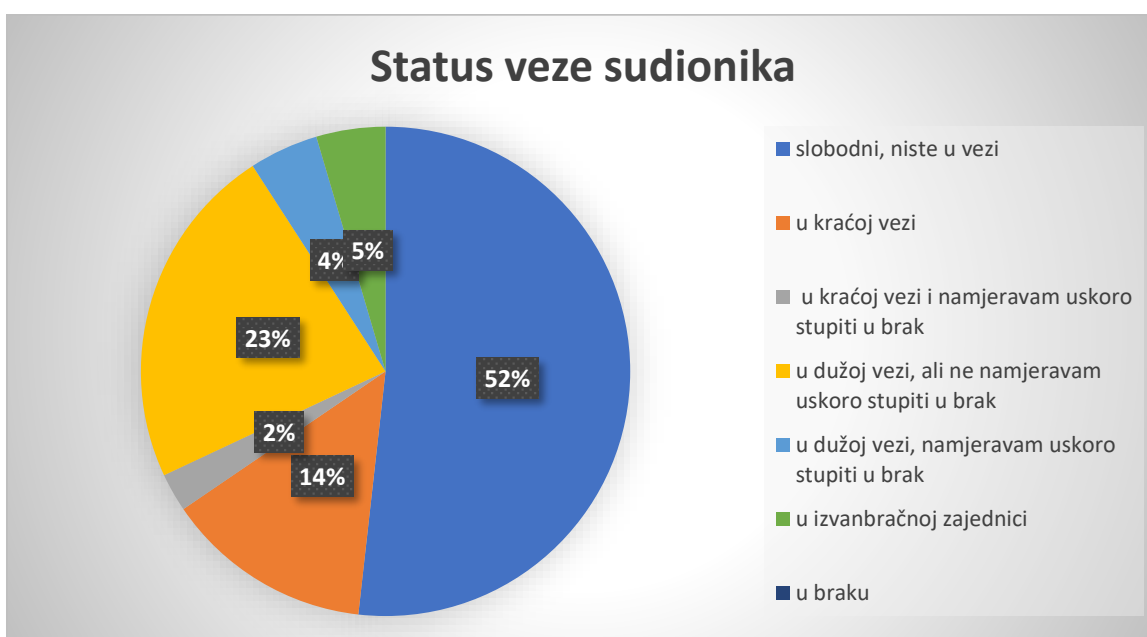
Grafički prikaz 5. Bračni status roditelja sudionika

Tablični prikaz 6. Status veze sudionika

Status veze sudionika	f	%
Slobodni, niste u vezi	102	51
U kraćoj vezi	27	13,5
U kraćoj vezi i namjeravam uskoro stupiti u brak	5	2,5
U dužoj vezi, ali ne namjeravam uskoro stupiti u brak	45	22,5
U dužoj vezi, namjeravam uskoro stupiti u brak	9	4,5
U izvanbračnoj zajednici (živim s partnerom/-icom)	9	4,5
U braku	3	1,5

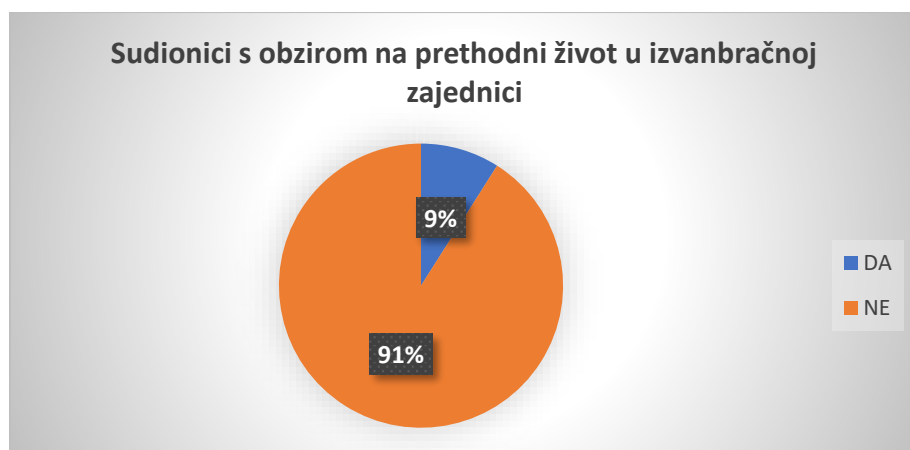
Grafički prikaz 6. Status veze sudionika

Tablični prikaz 7. Sudionici s obzirom na prethodni život u izvanbračnoj zajednici

Prethodni život u izvanbračnoj zajednici	f	%
DA	18	9
NE	182	91
Ukupno	200	100,0

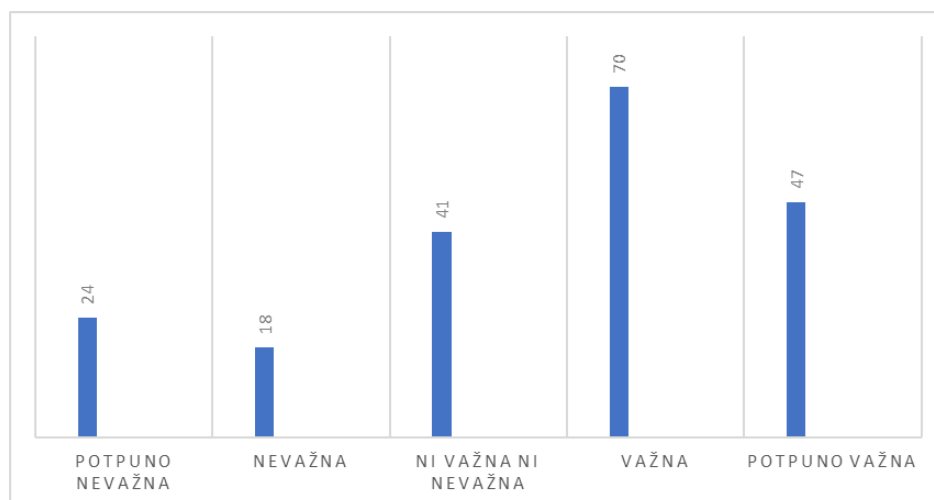
Grafički prikaz 7. Sudionici s obzirom na prethodni život u izvanbračnoj zajednici

Tablični prikaz 8. Važnost religije

Važnost religije	f	%
Potpuno nevažna	24	12
Nevažna	18	9
Ni važna ni nevažna	41	20,5
Važna	70	35
Potpuno važna	47	23,5

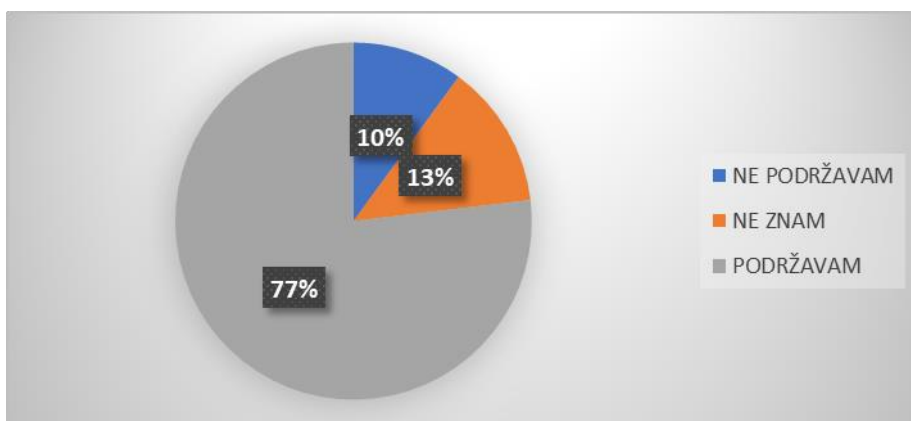
Grafički prikaz 8. Važnost religije

Tablični prikaz 9. Stavovi sudionika o spolnim odnosima prije braka

Stavovi sudionika o spolnim odnosima prije braka	f	%
Ne podražavam	20	10
Ne znam	26	13
Podražavam	154	77

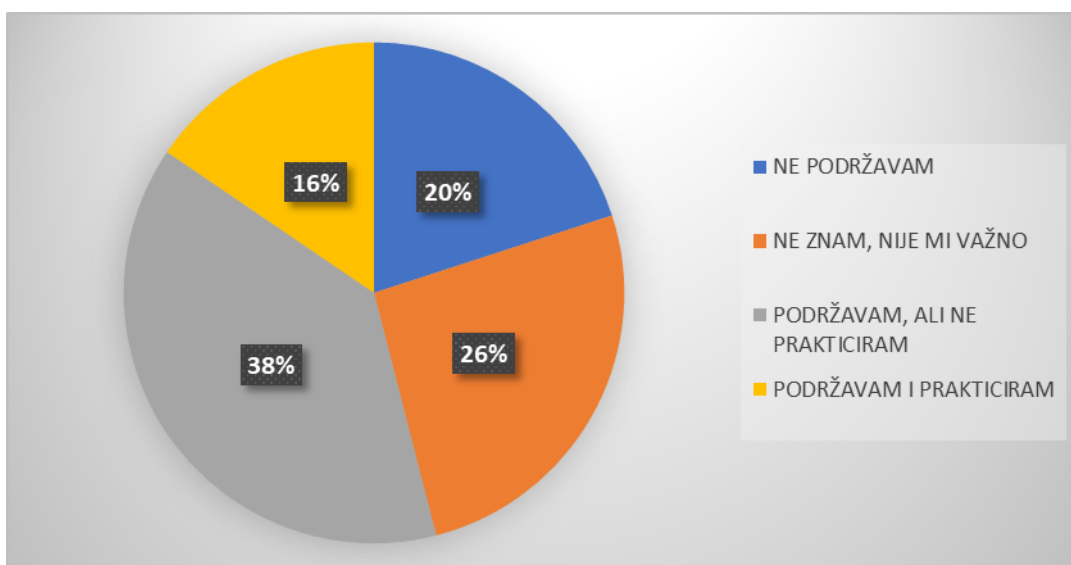
Grafički prikaz 9. Stavovi sudionika o spolnim odnosima prije braka

Tablični prikaz 10. Stavovi sudionika o prakticiranju predbračne čistoće

Stavovi sudionika o prakticiranju predbračne čistoće	f	%
Ne podržavam	40	20
Ne znam, nije mi važno	52	26
Podržavam, ali ne prakticiram	76	38
Podržavam i prakticiram	32	16

Grafički prikaz 10. Stavovi sudionika o prakticiranju predbračne čistoće

Tablični prikaz 11. Odgovori na tezu Obitelj je temeljna društvena zajednica

Obitelj je temeljna društvena zajednica	f	%
Ne slažem se	11	5
Ne znam	17	9
Slažem se	172	86
Ukupno	200	100,0

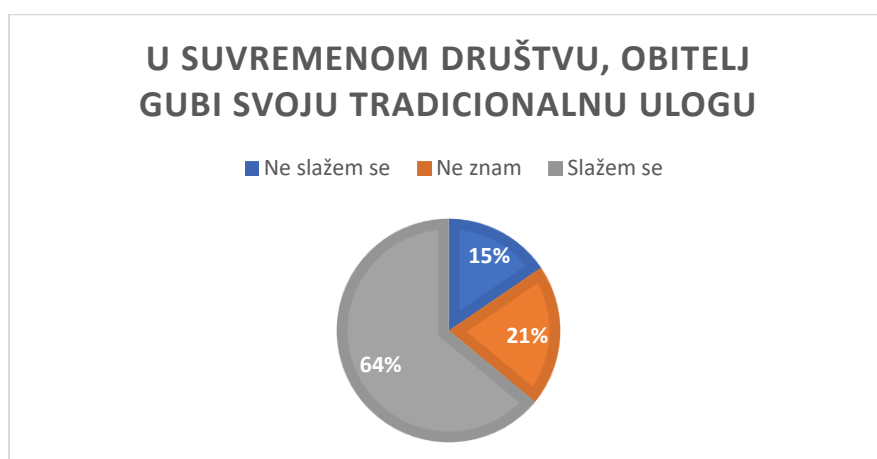
Grafički prikaz 11. Odgovori na tezu Obitelj je temeljna društvena zajednica

Tablični prikaz 12. Odgovori za tezu U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu

U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu	f	%
Ne slažem se	31	15
Ne znam	41	21
Slažem se	128	64
Ukupno	200	100,0

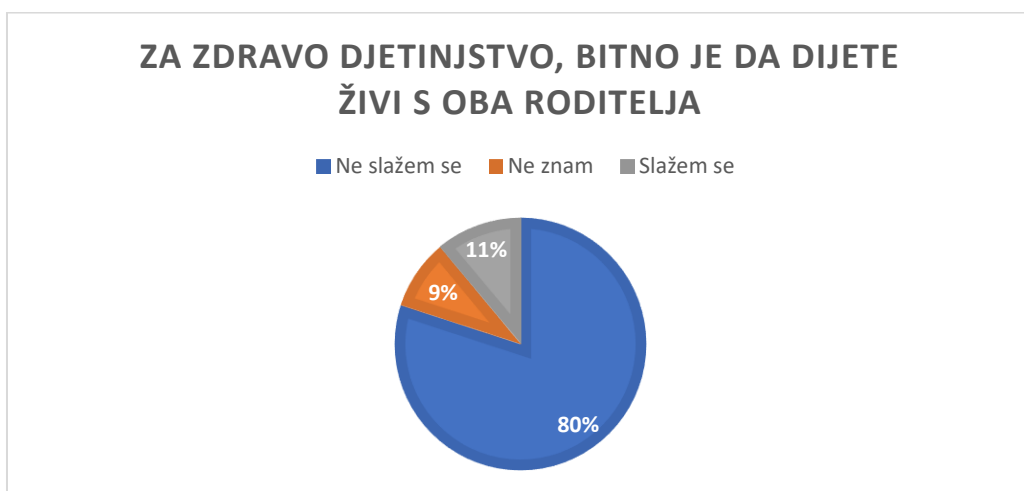
Grafički prikaz 12. Odgovori za tezu U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu

Tablični prikaz 13. Odgovori za tezu Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi s oba roditelja

Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi s oba roditelja	f	%
Ne slažem se	160	80
Ne znam	18	9
Slažem se	22	11
Ukupno	200	100,0

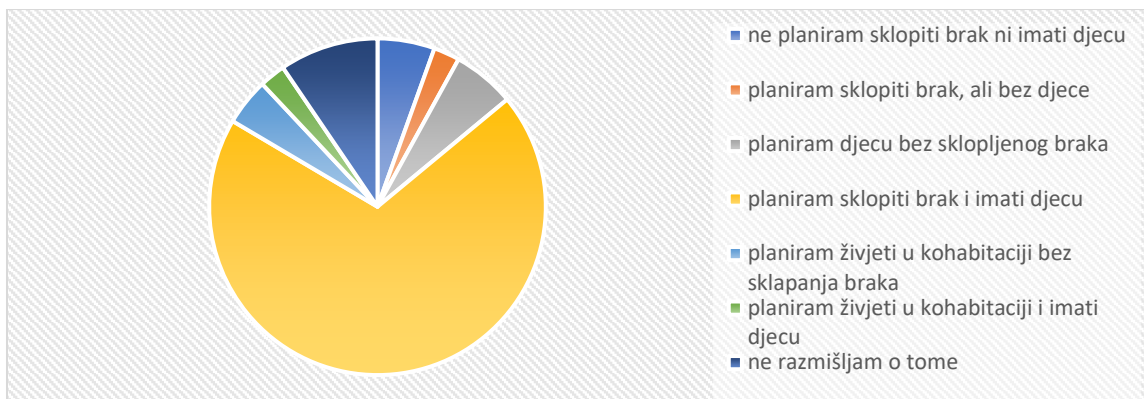
Grafički prikaz 13. Odgovori za tezu Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi s oba roditelja

Tablični prikaz 14. Planovi sudionika za budućnost

Planovi za budućnost	f	%
Ne planiram sklopiti brak ni imati djecu	11	5,5
Planiram sklopiti brak, ali bez djece	5	2,5
Planiram djecu bez sklopljenog braka	12	6
Planiram sklopiti brak i imati djecu	139	69,5
Planiram živjeti u kohabitaciji bez sklapanja braka	9	4,5
Planiram živjeti u kohabitaciji i imati djecu	5	2,5
Ne razmišljam o tome	19	9,5
Ukupno	200	100

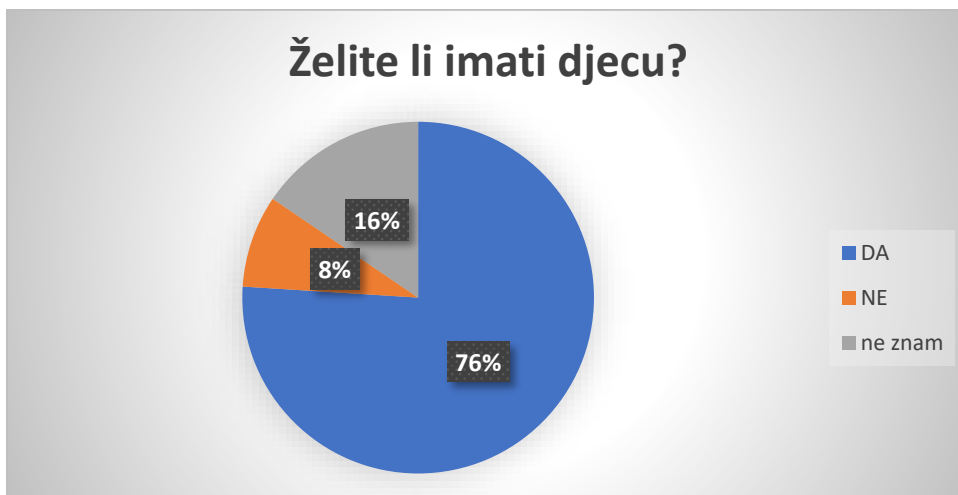
Grafički prikaz 14. Planovi sudionika za budućnost

Tablični prikaz 15. Odgovori na pitanje o želji za djecom

Želite li imati djecu?	f	%
DA	152	76
NE	17	8,5
NE ZNAM	31	15,5
Ukupno	100	100

Grafički prikaz 15. Odgovori na pitanje o želji za djecom

8.3.1. Prikaz hi-kvadrat testova

Prikaz 4. Razlike u stavovima prema tezi Kohabitacija je zamjena za brak prema spolu

		Kohabitacija je zamjena za brak			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	33 (33%)	11 (18,3%)	12 (30%)	56 (28%)
	žensko	67 (67%)	49 (81,7%)	28 (70%)	144 (72%)
ukupno		100 (100%)	60 (100%)	40 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2= 4,101$ df=2, p=0,129					

Prikaz 5. Razlike u stavovima prema tezi Kohabitacija je trend prisutan kod liberalnijih pojedinaca prema spolu

		Kohabitacija je trend prisutan kod liberalnijih pojedinaca			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	11 (20%)	11 (25%)	34 (33%)	56 (28%)
	žensko	43 (80%)	33 (75%)	68 (67%)	144 (72%)
ukupno		54 (100%)	44 (100%)	102 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2=3,195$ df=2, p=0,202					

Prikaz 6. Razlike u stavovima prema tezi U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu prema spolu

		U suvremenom društvu, obitelj gubi svoju tradicionalnu ulogu			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	12 (39%)	9 (22%)	35 (27%)	56 (28%)
	žensko	19 (61%)	32 (78%)	93 (73%)	144 (72%)
ukupno		31 (100%)	41 (100%)	128 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2=2,535$, df=2, p=0,282					

Prikaz 7. Razlike u stavovima prema tezi Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi u obitelji s oba roditelja prema spolu

		Za zdravo djetinjstvo, bitno je da dijete živi u obitelji s oba roditelja			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	6 (12%)	7 (21%)	43 (37%)	56 (28%)
	žensko	44 (88%)	27 (79%)	73 (63%)	144 (72%)
ukupno		50 (100%)	34 (100%)	116 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2=12,008$, df=2, p=0,002					

Prikaz 9. Razlike u stavovima prema tezi Brak je svetinja te se prema njemu tako treba i odnositi prema spolu

		Brak je svetinja te se prema njemu tako treba i odnositi			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	8 (17%)	11 (29%)	37 (32%)	56 (28%)
	žensko	38 (83%)	27(71%)	79 (68%)	144 (72%)
ukupno		46 (100%)	38 (100%)	116 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2=3,459$, $df=2$, $p=0,177$					

Prikaz 10. Razlike u stavovima prema tezi Za ispunjen život neophodno je sklopiti brak prema spolu

		Za ispunjen život neophodno je sklopiti brak			
		Ne slažem se	Ne znam	Slažem se	Ukupno
spol	muško	27 (21%)	11(35%)	18 (44%)	56 (28%)
	žensko	101 (79%)	20 (65%)	23 (56%)	144 (72%)
ukupno		128 (100%)	31 (100%)	41 (100%)	200 (100,0%)
$\chi^2= 9,033$ $df=2$, $p=0,011$					

9. SAŽETAK

Pod utjecajem raznih društvenih promjena poput urbanizacije, industrijalizacije, feminističkih pokreta, borbi za prava i slobode žena i sl. došlo je do promjene u strukturama društva pa tako i do promjena u obitelji i braku. U suvremenom društvu sve je aktualnije kasnije stupanje u brak, a tradicionalnu patrijarhalnu obitelj sve više mijenjaju alternativni oblici poput izvanbračnih zajednica i jedno roditeljskih obitelji. Također, brak je donedavno smatran jedinom osnovom obitelji no sve više ustupa mjesto neformalnim životnim zajednicama.

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati što studenti Sveučilišta u Splitu misle o obitelji, braku i kohabitaciji. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 200 sudionika sa deset fakulteta Sveučilišta u Splitu. Rezultati istraživanja pokazali su kako sudionici smatraju da je obitelj i dalje temeljna društvena zajednica, no da gubi svoju tradicionalnu ulogu u suvremenom društvu. Također, više od polovice sudionika planira sklopiti brak i imati djecu u budućnosti što ukazuje da mladi još uvijek njeguju brak i obitelj. Međutim, podaci istraživanja pokazuju i kako kohabitacija kao alternativni oblik braku postaje sve popularniji te sudionici ne smatraju takav način života grešnim, smatraju da je to stabilna zajednica te da je posebno poželjna kao provjera kompatibilnosti među partnerima.

Ključne riječi: obitelj, brak, kohabitacija, sociološko istraživanje, stavovi studenata, preferencije

10. SUMMARY

Under the influence of various social changes, such as urbanization, industrialization, feminist movements, the struggle for women's rights and freedom, etc., there appeared changes in the structures of society, including changes in the family and marriage. In modern society, later marriage is becoming more and more relevant, and the traditional patriarchal family is increasingly being replaced by alternative forms such as extramarital unions and single-parent families. Also, until recently, marriage was considered the only basis of the family, but it is increasingly giving way to informal life communities.

The aim of this research was to examine what students of the University of Split think about family, marriage and cohabitation. The research was conducted on a convenient sample of 200 participants from ten faculties of the University of Split. The results of the research showed that the participants believe that the family is still the fundamental social unit, but that it is losing its traditional role in modern society. Also, more than half of the participants plan to get married and have children in the future, which indicates that young people still cherish marriage and family. However, research data also shows that cohabitation as an alternative form of marriage is becoming more and more popular, and the participants do not consider this way of life sinful, they consider it a stable union and that it is especially desirable as a check of compatibility between partners.

Key words: family, marriage, cohabitation, sociological research, students' attitudes, preferences

11. BILJEŠKA O AUTORICI

PAULA MARIĆ rođena je 22. prosinca 2001. godine u Splitu, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Od 2020/2021 godine redovna je studentica Filozofskog fakulteta u Splitu na Odsjeku za sociologiju gdje privodi kraju treću godinu preddiplomskog studija.

E-mail: pmaric@ffst.hr

**Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)**

Student/ica: PAULA MARIĆ

Naslov rada: PREFERENCIJE STUDENATA SVEUČILIŠTA
U SPLITU PREMA TIPOVIMA OBITELJSKIH ZAJEDNICA

Znanstveno područje i polje: DRUŠTVENE ZNANOSTI

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
IZV. PROF. DR. SC. ZORANA ŠULJUG VUČICA

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

IZV. PROF. DR. SC. ZORANA ŠULJUG VUČICA
IZV. PROF. DR. SC. MARIJA LONČAR
PROF. DR. SC. SANJA STANIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 18. 9. 2023.

Potpis studenta/studentice: Paula Marić

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja PAULA HARIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 18. 9. 2023.

Potpis

Paula Haric